

Skrevet av Gunnar Hauger 2020–21
Kapitlene med gårdsbilder og kart er lagt til i 2023
Sist endret i september 2024

LARS CHRISTIANSEN OG HANS FAMILIE

Gårdene Holm, Ås, Nedre Ljan (Store Ljan) og Øvre Ljan

INNHold

INNLEDNING.....	1
BAKGRUNN.....	2
LARS CHRISTIANSEN PÅ ÅS OG LJAN.....	3
BORTFORPAKTNING AV HOLM.....	8
SKIFTE ETTER LARS CHRISTIANSEN PÅ ÅS.....	10
BEBOERE PÅ ÅS.....	11
MATRIKKELGÅRDEN HOLM OG ÅS.....	11
MARTIN LARSEN OG JOHAN FREDRIK LARSEN PÅ NORDRE ÅS OG SØNDRE ÅS.....	12
SALG AV ÅS-GÅRDENE OG FLYTTING TIL CHRISTIANIA.....	14
JENS LARSEN PÅ ROSENHOLM OG HOLM.....	16
CHRISTIAN FREDRIK LARSEN OG SØNNEN MARTIN CHRISTIANSEN PÅ LJAN.....	21
SALG AV LJANS-GÅRDENE.....	26
OPPSUMMERING.....	27
FAMILIENE INGIER OG HALLAGER.....	28
GÅRDSBILDER.....	30
KART OVER MATRIKKELGÅRDENES GRENSER.....	34
SLEKTSOVERSIKT.....	36
KILDER.....	41

INNLEDNING

Ved inngangen til 1800-tallet lå det bare to gårder i hele det området som i dag kalles Holmlia¹, og ingen husmannsplasser. Mesteparten av den nordlige delen av området hørte til eiendommen Øvre Ljan som var benefisert gods tilhørende Christiania prestebord, men Øvre Ljan hadde ikke noe eget gårdstun med beboelseshus. Av de to gårdene Holm og Ås var det bare sistnevnte som var bebodd da folketellingen ble tatt opp 1. februar 1801. Der bodde da gårdeier og jordbruker Lars Christiansen (43 år), hans kone Mathea Altenborg (38 år), deres fire barn Christian Fredrik (6 år), Berthe Maria (8 år), Mette Maria (4 år) og Anne Margrethe (3 år) samt tjenestefolkene Ole Jørgensen (18 år), Hans Johnsen (14 år), Rønu Michælsdatter (24 år) og Anne Malene Larsdatter (18 år).² Disse ti personene utgjorde altså hele befolkningen på Holmlia.

1 Holmlia er et navn fra nyere tid. Det er opprinnelig navnet på holdeplassen som ble anlagt på Østfoldbanen i 1932, syv år etter at jernbanen ble lagt om Hauketo. Etter hvert ble navnet tatt i bruk om området rundt holdeplassen. I denne artikkelen brukes navnet Holmlia om dette området også i tiden før 1932.

2 Det var ingen fast skrivemåte av navn i den tiden som denne artikkelen omhandler, men navn på én og samme person er skrevet likt gjennom hele artikkelen. Skrivemåten samsvarer derfor ikke nødvendigvis med den som er benyttet i den refererte kilde.

BAKGRUNN

Lars Christiansen ble født 1758 på gården Nedre Ljan (Store Ljan), han var sønn av Christian Fredrik Jensen (ca. 1725–1809) fra Ljabru og Berthe Michelsdatter (ca. 1728–1797) som giftet seg i Aker i 1747. Christian Fredrik var igjen sønn av Jens Nilsen (ca. 1675–1742) og hans andre kone Maren Kjeldsdatter (ca. 1697–1758). Jens og hans første kone Maren Jensdatter (skifte 1722, hun hadde vært gift tidligere og etterlot seg en datter fra sitt første ekteskap) fikk bygselseddel på Ljabru av daværende oberst (senere generalmajor) Johan Wilhelm von Øtken i 1719 for deres levetid. De hadde da alt bodd på Ljabru i noen år, men de må ha kommet dit etter 1711. I 1738 fikk Jens så skjøte på Ljabru for 525 riksdaler av Maria Catharina Christina von Richelieu³, hun var enke etter oberst Christian Henrik von Poulsen. Jens Nilsen eide også gården Kjeppestad i Ski en del år frem til han døde, denne gården ble senere bygslet bort av enken. Maren Kjeldsdatter ble gjengift 1742 med enkemannen Lars Larsen Li (ca. 1706–1762) og bosatte seg på Li i Oppegård, nabogården til Ås i sør.

Det er uvisst hvor Berthe Michelsdatter var fra, men da hun forlovet seg var hun i tjeneste hos Andreas Album som da var sorenskriver i Aker.

Christian Fredrik Jensen hadde i 1752 fått bygselseddel på eiendommen Øvre Ljan av stiftsprost Thomas Wegner⁴ for sin levetid, ett eller to år senere flyttet han med familien sin fra Ljabru til Nedre Ljan hvor han og Berthe ble boende resten av livet. Ved skjøter fra 1768 og 1770 var Christian Fredrik blitt eier av gårdene Nedre Ljan, Holm og Ås.⁵ Og alt dette ble etter hvert overtatt av sønnen Lars. Christian Fredrik hadde i 1754 også fått skjøte på Ljabru ved å innløse skifteutleggene til moren, halvsøsteren og søsteren på til sammen 393 riksdaler og 3 ort. Halvsøsteren Johanne Margarethe (ca. 1713–1766) var gift med Hans Jaspersen (ca. 1688–1768) som var klokker i Ås prestegjeld, og søsteren Mette Maria (f. ca. 1723) var gift med Christen Hansen Øen som var borger og innvåner i Christiania. Men Christian Fredrik solgte Ljabru videre samme året for 1 000 riksdaler, han var da bosatt på Nedre Ljan og hadde trolig allerede tatt denne gården i bruk. Det ser ut til at han senere brukte både Holm og Ås i tillegg til Nedre Ljan og Øvre Ljan. I manntallet for ekstraskattene fra 1770 og 1772 var nemlig Christian Fredrik og kona oppført som skattytende under Nedre Ljan, men det er oppgitt at det er ingen under Øvre Ljan, Holm og Ås. Og i legdsruller fra 1773 og 1789 står det at Holm ble brukt under Ljan.⁶ Men Ås ble tidlig festet bort. Ellers er både Holm og Ås oppgitt å ligge øde i 1765. Så det ser ut til å ha vært perioder hvor det ikke har bodd folk på Holmlia i det hele tatt, men de to gårdene der har blitt brukt.

Berthe Michelsdatter fødte i alt åtte barn, de tre eldste ble født på Ljabru, resten på Nedre Ljan.

3 I primærkildene varierer skrivemåten mellom von Richelieu og de Richelieu.

4 I bygselseddelen kalles Thomas Wegner for consistorialråd, stiftsprost og sogneprest i Christiania samt prost over Bragernes prosti.

5 Kjøp- og handelsmann i Christiania, Mogens Larsen Monsen, skjøtet 1/4 av gårdene Holm, Ås og Nedre Ljan til Christian Fredrik Jensen i 1768, skjøtet er datert 19. februar og tinglyst 24. mars. For dette betalte Christian Fredrik 680 riksdaler. Så skjøtet prokurator Johan Grundt 3/4 av de samme gårdene til Christian Fredrik Jensen i 1770, skjøtet er datert 18. juli og tinglyst 12. november. Det er noe uklart hvordan betalingen foregikk, men det ser ut til at *totalverdien* av gårdene ved overdragelsen ble satt til 950 riksdaler for Holm, 950 riksdaler for Ås og 1 350 riksdaler for Nedre Ljan. Prokurator Grundt opptrådte på vegne av dødsboet og arvingene etter enken etter oberstløytnant Just Philip von Richelieu, han var bror til den tidligere nevnte Maria Catharina Christina von Richelieu som døde i 1752 og som da var eier av både Holm, Ås og Nedre Ljan. Etter at Maria Catharina Christina von Richelieu døde, ble det en lang og omfattende arvestrid som ikke ble endelig avgjort før ved en høyesterettsdom fra selveste julaften i 1764.

6 Og i den såkalte formuesskatten fra 1789 står det at Holm da var ubebodd.

Seks av barna levde etter Berthe. I tillegg til Lars var det sønnen Michael (f. 1750) og datteren Maren (f. 1761) som var ugifte og bodde hjemme på Nedre Ljan i 1797 og 1801, samt tre døtre som i 1797 var gifte og bodde i Christiania. Michael døde som ungkar på Ås hos broren Lars i 1822. Det faktum at han aldri giftet seg, kan være årsaken til at han som eldste gjenlevende sønn ikke overtok noen av gårdene etter faren (den eldre broren Jens døde 38 år gammel på Nedre Ljan i 1786). Han erklærte for øvrig ved skiftet etter foreldrene sine i 1797 at han ikke ville befatte seg med jordbruk. Maren giftet seg sommeren 1801 og bosatte seg på Ormerud i Oppegård som hennes mann Jacob Jacobsen hadde kjøpt på auksjon samme året. Hun døde på Øvre Ormerud i 1841, åtte dager før mannen sin, de fikk ingen barn. De tre gifte døtrene i Christiania ble i 1797 oppgitt som Marthe Maria (g.m. seilmaker Ole Jensen Grønner), Karen (g.m. Peder Hvalbye) og Cathrine (g.m. kannestøper Brede Lund).

LARS CHRISTIANSEN PÅ ÅS OG LJAN

Lars Christiansen Ljan giftet seg 16. mars 1791 i Ås prestegjeld med Mathea Johansdatter Altenborg (1763–1811) fra gården Nøstvet i Nordby i Ås prestegjeld. Lars og Mathea var beslektet i tredje ledd og fikk kongelig bevilling til å gifte seg. De bosatte seg på gården Ås som Lars tidligere samme året hadde fått skjøte på fra faren sin for 1 000 riksdaler. Skjøtet ble datert 13. januar og tinglyst 24. mars 1791.

Før Lars overtok Ås må gården ha blitt forpaktet bort en tid på 1770- og 1780-tallet, i motsetning til Holm som faren til Lars på Nedre Ljan brukte selv. Men det er ikke funnet noen forpaktningkontrakter vedrørende Ås fra denne tiden. I en legdsrulle fra 1773 er det oppført to legdsmenn under Ås, nemlig Nils Engebretsen (42 år) og Christen Nilsen (40 år). Ingen av dem hadde avtjent militærtjeneste. Nils var karakterisert som udyktig og Christen som «passabel», sistnevnte kunne derfor til nød brukes i tjeneste. I en legdsrulle fra 1789 er også Christen Nilsen (55 år) oppført under Ås som legdsmann. I en oversikt fra samme året over ungt mannskap eller husmenn som ikke hadde gjort tjeneste står det også oppført en Mikkel Mikkelsen (24 år) under Ås. Gårdene Holm og Ås utgjorde på denne tiden en soldatlegd sammen med Li og Dal i Oppegård (fire kvartgårder). Begge de sistnevnte gårdene lå i den delen av Oppegård anneks (under Nesodden prestegjeld) som tilhørte Akersherred. Og Nedre Ljan utgjorde en soldatlegd sammen med Bjørndal og Hellerud (én halvgård og to kvartgårder). Ellers kalles Nedre Ljan for postgård i 1773. Christen Nilsen står også oppført under gården Ås i den såkalte formuesskatten fra 1789, men siden han ble ansett for å være uformuende ble han ikke utlignet skatt.⁷ Sommeren 1789 døde så Christens kone Ragnild Olsdatter. Hun ble da oppgitt å være 70 år gammel, men må ha vært en del yngre. Ved registreringen av boet etter henne på Ås samme høsten var Christian Fredrik Jensen Ljan til stede på vegne av sorenskriver Aars. Christian Fredrik hadde for øvrig over 55 riksdaler til gode i boet som bestod av løsøre solgt på auksjon for litt over 159 riksdaler. Han ble ellers oppnevnt som verge for Hans (15 år) som var den yngste av de tre sønnene til Christen og Ragnild. Hans Christensen var født 1773 på Ås, ved dåpen hans i Aker den høsten var Christian Ljan med kone og tre barn faddere. Etter at han ble enkemann, flyttet Christen Nilsen til sin eldste sønn Nils som bodde på plassen Ødegården under Fløysbonn som den gang tilhørte Aker prestegjeld. Da han døde der i 1791, ble han oppgitt å være 64 år gammel. Etter alt å dømme har Christen Nilsen

⁷ Etter forordningen fra 1789 skulle det også innkreves visse andre skatter. Men det var formuesskatten som var den mest aktuelle for folk flest, selv om mange slapp å betale. Christian Fredrik Jensen på Nedre Ljan måtte betale 5 riksdaler i formuesskatt, det var mere enn de fleste.

vært forpakter av Ås, enten hele gården eller deler av den.

Ved skiftet som ble holdt 1797 etter at moren Berthe Michelsdatter døde i mars samme året ble Lars Christiansen også eier av Nedre Ljan (som i skiftet kalles Store Ljan) og Holm med alt løsøre. Men en av betingelsene ved eiendomsoverdragelsene var at faren fortsatt skulle kunne bruke og disponere begge gårdene (med alt løsøre) så lenge han levde og etter eget forgodtbefinnende. Og hvis faren på grunn av hans alderdom og avfeldighet ville avstå gårdene til Lars, så skulle Christian Fredrik nyte frie hus, beste oppvartning og all annen bekvemmelighet hos sønnen uten betaling for resten av livet. Ved dette skiftet frasa også enkemannen seg retten til sin halvpart av boet til fordel for sine barn, så i realiteten ble det skiftet etter begge foreldrene. Lars skyldte fortsatt faren sin 1 000 riksdaler for kjøpet av Ås, og dette ble nå ført som inntekt til boet. Gjelden til Lars ble nå slettet siden den tilsvarte hans mors- og farsarv på 1 000 riksdaler som nå ble utlagt i denne inntekten til boet. For å bli eier av Nedre Ljan og Holm, med alt løsøre, skulle Lars betale 3 600 riksdaler i rede penger til sine søsken for deres arv etter foreldrene og hjemmegifte til to av søstrene. Han måtte også betale 100 riksdaler til en Ole Bertelsen som hadde penger til gode i boet samt over 93 riksdaler i skifteomkostninger. Men betalingen til søsknene skulle først skje når Lars tiltrådte de to gårdene og tok dem i bruk. Det ble tatt utlegg i gårdene som sikkerhet for søsknenes arvemidler og hjemmegifte, men Lars slapp å betale dem renter. Det ble ikke utstedt noe skjøte til Lars på gårdene Nedre Ljan og Holm i forbindelse med dette skiftet, men et ekstrakt av skiftebrevet ble publisert og tinglyst på månedstinget til Aker sorenskriveri 1. februar 1798. Dermed hadde han også formelt sett hjemmel til gårdene. Lars overtok for øvrig også bygselen av Øvre Ljan etter faren sin i 1797, han fikk utstedt bygselseddel av stiftsprost Nicolay Lumholtz⁸ 19. juni det året. Christian Fredrik Jensen fortsatte å bruke både Nedre Ljan og Holm slik han hadde rett til etter avtalen som ble inngått ved skiftet som ble holdt etter konas død. I følge jordavgiften av 1802 var han bruker av begge disse gårdene, mens sønnen Lars var bruker av Ås og Øvre Ljan. Og dette er årsaken til at Holm var uten fast bosetting også da folketellingen ble tatt opp i 1801. Ved århundreskiftet var Christian Fredrik Jensen i midten av 70-årene, og han har neppe i særlig grad selv tatt del i den praktiske delen av gårdsdriften. Men han hadde som nevnt to voksne og ugifte barn boende hjemme hos seg på Nedre Ljan på denne tiden (men datteren Maren giftet seg og flyttet sommeren 1801). Det var også husmannsfolk og tjenestefolk der. Og det må ha vært noen av disse som i stor grad utførte gårdsarbeidet både på Nedre Ljan og Holm. Og det kan vel tenkes at Lars Christiansen på nabogården Ås lot noen av sine fire tjenestefolk hjelpe hans gamle far med gårdsdriften på Holm. Det var tross alt Lars som var eier av Holm, og det må ha vært i hans interesse å holde gården i hevd. I 1801 bodde det for øvrig en postrytter med navn Johannes Jaspersen (26 år og ugift) i husstanden til Christian Fredrik på Nedre Ljan, det kan tyde på at gården fortsatt var postgård. Johannes er oppgitt å være beslektet med Christian Fredrik. Og det stemmer, han var nemlig sønnesønn til hans tidligere nevnte halvsøster som var gift med klokker Hans Jaspersen i Ås.

I forbindelse med innføringen av en årlig jordavgift på begynnelsen av 1800-tallet gis det en beskrivelse av gårdsdriften på Holm, Ås, Nedre Ljan og Øvre Ljan. Avgiften ble innført etter en forordning fra høsten 1802, og takseringen av gårdene ble gjort omkring ett år senere. De fire nevnte gårdene er da beskrevet som følger:

⁸ I bygselseddelen kalles Nicolay Lumholtz for stiftsprost, prost over Bragernes prosti og sogneprest i Christiania, i 1817 ble han *også* kalt biskop.

Holm (matrikelnummer 147, skyld 5 lispund tunge)

Utsæden var på 7–8 tønner korn, gården fødde 1 hest og 4–5 storfe. Til gården var ingen betydelig skog, bare til bygningstømmer og brenneved og gjerdefang til husbehov. Men det var nok brenneved til at det kunne selges for henved 20 riksdaler årlig til Christiania, og det gikk med til å betale skatter og andre avgifter. Holm ble verdsatt til 400 riksdaler og måtte betale en årlig avgift på 1 riksdaler og 90 skilling.

Ås (matrikelnummer 161, skyld 5 1/2 lispund tunge)

Utsæden var på 11 tønner korn, gården fødde 2 hester, 6 storfe og 8 sauer. Ingen ting av gårdens avgrøde kunne unnværes til salg. I skogen kunne det tas ut noe sagtømmer, dessuten tømmer til husreparasjoner og brenneved. Det kunne også avhendes noen favner brenneved til nærmeste kjøpstad for omkring 50 riksdaler, dette ble brukt til å betjene renter og andre utgifter. Ås ble verdsatt til 495 riksdaler og måtte betale en årlig avgift på 2 riksdaler og 30 skilling.

Nedre Ljan (matrikelnummer 157, skyld 10 lispund tunge)

Utsæden var på 4–5 tønner korn, gården fødde 2 hester, 6–7 storfe og noen få sauer. Av gårdens engeland kunne det avles omtrent 50 skippund høy. Til gården var det ingen videre skog enn det eieren kunne behøve til husreparasjoner, brenneved og gjerdefang. Av høyavlingen kunne det i gode år selges til Christiania for 20 riksdaler, undertiden litt mere. Nedre Ljan ble verdsatt til 800 riksdaler og måtte betale en årlig avgift på 3 riksdaler og 42 skilling.

Øvre Ljan (matrikelnummer 158, skyld 10 lispund tunge)

Det skulle ikke svares noen annen landskyld til Christiania prestebord enn 10 favner granved som leilendingen var forbundet til å levere i Christiania. Verdien av en favn var da satt til 1 riksdaler. Utsæden, besetningen av hest og storfe, så vel som høyavlingen, hadde samme beskaffenhet som på Nedre Ljan. Og andre eller flere «herligheder», enten av jord, avling eller skog, fantes ikke til denne gård. Øvre Ljan ble verdsatt til 800 riksdaler og måtte betale en årlig avgift på 3 riksdaler og 42 skilling.

Under beregningen av gårdenes verdi, og dermed den pålagte avgift, ble gårdenes gamle landskyld vektlagt. Denne var på ingen måte oppdatert og reflekterte ikke nødvendigvis fullt ut gårdenes produksjonsevne. Landskylda til alle de fire gårdene var fortsatt den samme som ble oppgitt i kontribusjonsskatten fra 1647, med unntak av at skylda til Ås var satt opp fra 5 til 5 1/2 lispund tunge en gang før 1723. Det er derfor Nedre Ljan og Øvre Ljan fikk fastlagt en betydelig høyere avgift enn Holm og Ås, selv om opplysningene om de to førstnevnte gårdene ikke tyder på at de kastet så mye mere av seg enn de to sistnevnte. Hvis disse opplysningene er noenlunde riktige, så var Ås den beste av gårdene.

Ved et avkallsbrev datert 20. desember 1803 bekreftet de fire svogerne til Lars Christiansen at de hadde mottatt sine hustruers mors- og farsarv samt hjemmegifte for to av dem, for til sammen 2 600 riksdaler. Lars hadde utbetalt dem dette etter at han nå hadde tatt Nedre Ljan og Holm i bruk og besittelse. Broren Michaels arv på 1 000 riksdaler ble for øvrig ikke utbetalt ved denne gårdsovertagelsen, trolig fordi han fortsatt var ugift og bodde hjemme på Nedre Ljan. Faren levde ennå, han døde ikke før i 1809, men han syntes vel det var på tide å trekke seg tilbake og la sønnen overta gårdsdriften. Lars og familien bosatte seg nå på Nedre Ljan hos faren til Lars som nå fikk sitt avtalte føderåd. Ved en kontrakt datert 7. desember 1803 og tinglyst 11. januar 1804 festet Lars Christiansen bort Ås til Anders Grøndahl for hans levetid. Men kontrakten ville ikke videreføres til

eventuell etterlevende enke eller arvinger, ved Anders' død gikk gården tilbake til Lars eller hans arvinger uten tilbakebetaling av noe av festesummen. Anders skulle overta bruken av Ås ved første faredag i 1804 (som var 14. april), eller tidligere om han forlangte det. Han måtte betale en engangssum på 1 000 riksdaler for feste av gården. Det var nødvendig å sette opp et gjerde mellom Holm og Ås, og det skulle Anders og Lars bekoste med en halvpart hver. I 1810 betalte for øvrig Anders to riksdaler i inntektsskatt, han ble da skrevet Anders Andersen.

Etter en avtale med Lars Christiansen Ljan datert 16. januar og tinglyst 5. februar 1812 fikk Anders opphevet denne festekontrakten fordi han på grunn av sin alderdom og sykdom ikke lenger så seg i stand til å drive gården. Anders fikk nå tilbakebetalt sine 1 000 riksdaler, han skulle også få kjørt ut de favner ved han hadde hugget i skogen i de foregående år, uten noen avgift til Lars. Dessuten skulle han få bo på Ås inntil denne veden var utkjørt og han hadde solgt sitt innbo på auksjon. Dette håpet han ville kunne skje i slutten av mars eller begynnelsen av april samme året, og før det skulle ingen andre kunne flytte inn på gården eller disponere denne. Anders skulle også betale alle skatter og avgifter av gården ut 1811, men fra begynnelsen av 1812 skulle Lars ha ansvar for dette. Dette var under Napoleonskrigene, og fra 1807 hadde det vært en kraftig inflasjon som kulminerte i 1812. De 1 000 riksdalerne som Lars betalte tilbake til Anders hadde altså en langt lavere verdi enn noen år tidligere da Ås ble festet bort. Det var denne kraftige inflasjonen som var årsaken til innføringen av riksbankdaler i 1813, disse ble igjen avløst av spesidaler i forbindelse med etableringen av Norges Bank i 1816.

Våren 1812 ble Ås på nytt festet bort, denne gangen til Rolf Syversen. Han skulle betale 300 riksdaler årlig i leie. Og hvis Lars Christiansen eller hans arvinger selv ønsket å bruke gården eller overlate den til andre, så skulle Rolf etter oppsigelse før jul være pliktig til å fraflytte gården før neste faredag. Tilsvarende måtte Rolf si opp kontrakten før jul om han ville fraflytte gården før neste faredag. Det var som vanlig flere vilkår knyttet til inngåelsen av festekontrakten. Blant annet skulle Rolf sørge for at gårdens bygninger ble satt i fornøden god stand, enten ved å forbedre de gamle eller å bygge nye der de gamle ikke kunne repareres. Han skulle også sette opp og holde ved like og i god stand alle gårdens gjerder og grunder. Dessuten var Rolf forpliktet til å forbedre gårdens åker og eng etter visse bestemmelser. Lars underskrev kontrakten egenhendig, men Rolf måtte skrive under med holden penn.

Husstandarden på Ås var altså ikke særlig god på denne tiden, og kanskje det var noe av forklaringen på at Lars noen år tidligere valgte å bosette seg på Nedre Ljan etter at han overtok bruken av denne gården etter faren sin? I forbindelse med skiftet etter den tidligere nevnte Maria Catharina Christina von Richelieu på Nedre Ljan ble det i slutten av august 1752 foretatt en taksering av gårdene Nedre Ljan, Holm og Ås som alle var i boets eie. Husene på Ås bestod da av en gammel stuebygning med stue og kove samt skorstein og med sval utenfor, en gammel fôr- og kornlade med treskelåve, et gammelt fehus, et småkreaturhus og en vedbygd stall samt en kylne, alt tekket med bord og spon. Det kan ha vært mange av de samme husene som stod på Ås drøye 50 år senere da Lars Christiansen og familien flyttet fra gården.

Mathea Johansdatter Altenborg døde på Nedre Ljan på forsommeren 1811, der ble også skiftet etter henne åpnet høsten 1813. Lars hadde fått bevilling til å sitte i uskiftet bo, men nå skulle det holdes samfrendeskifte. Mathea etterlot seg i følge skiftet barna Berthe Maria (21 år), Christian (19 år), Mette Maria (17 år), Anne Margrethe (14 år), Maren (12 år) og Jens (10 år), alle aldersangivelsene er fra høsten 1813. Som kurator og formynder for barna ble oppnevnt Jacob

Ormerud som var deres inngiftede onkel. Bruttoverdien i boet var på 18 750 riksbankdaler etter verdisettingen ved slutningen av skiftet i januar 1815 (oppgitt i riksbankdaler *navneverdi* og ikke sølvverdi som ved åpningen av skiftet). Dette var verdien av gårdene Nedre Ljan med skyld 10 lispund tunge (7 500 riksbankdaler), Holm med skyld 5 lispund tunge (3 750 riksbankdaler) og Ås med skyld 5 1/2 lispund tunge (5 625 riksbankdaler) samt løvsøre til en verdi av 1 875 riksbankdaler. Løvsøret ble ikke spesifisert i skiftet. Fratrasket gjeld på 4 892 riksbankdaler og skifteomkostninger på 349 riksbankdaler og 94 skilling ble boets nettoverdi på 13 508 riksbankdaler og 2 skilling. Den ordinære gjelden bestod av 1 875 riksbankdaler til arbeidshuset i Vaterland etter et lån fra 1803 med pant i Ås, 1 875 riksbankdaler til Michael Christiansen for hans innestående arv etter foreldrene fra 1797, 675 riksbankdaler til kjøpmann Halvorsen i Christiania, 375 riksbankdaler til bokbinder Lange i Christiania og 92 riksbankdaler til oberstløytnant Ingier. Gjelden i boet var ikke på stort mere enn fjerdeparten av bruttoverdien, så Lars Christiansen og familien hans ser ut til å ha sittet godt i det rent økonomisk. Det kan man også se av inntektsskatten i 1810, det var ingen bønder i et større omland som måtte betale tilnærmet så mye i inntektsskatt som Lars (15 riksdaler), han brukte da både Nedre Ljan, Øvre Ljan og Holm. Nå betalte riktig nok oberstløytnant og generalveimester Lars Ingier på Stubljan hele 100 riksdaler i inntektsskatt, men han var definitivt ingen vanlig bonde! I forbindelse med etableringen av Norges Bank i 1816 (da altså spesidaleren ble innført) måtte Lars betale inn 43 spesidaler og 90 skilling, et ikke ubetydelig beløp. Dette var i forbindelse med den såkalte sølvskatten som ble utlignet etter formue.

Lars Christiansen Ljan giftet seg på nytt 17. januar 1815 i Aker (med bevilling) med Abigael Andreasdatter (1794–1854) fra Bjørndal i Aker, hun var litt over ett år yngre enn hans eldste datter! Årsaken til bevillingen er trolig at skiftet etter den første kona til Lars ble sluttet først dagen etter at han giftet seg på nytt. I 1817 solgte så Lars gården Nedre Ljan til sin eldste sønn Christian Fredrik Larsen (1794–1850) for 3 217 spesidaler og 44 skilling. Senere samme året giftet Christian Fredrik seg i Hobøl prestegjeld med Inger Vebjørnsdatter (1787–1871) fra gården Føsker i Tomter i Hobøl prestegjeld. Betalingen for gården foregikk ved at Christian Fredrik (eller Christian som han vanligvis skrives) innløste arveutleggene som fire av hans søsken hadde i gården (deres morsarv) og i tillegg betalte 1 000 spesidaler til faren sin. Ellers overtok Christian Fredrik også bygselen på eiendommen Øvre Ljan etter faren sin i 1817, han fikk utstedt bygselseddel av biskop Nicolay Lumholtz 10. november det året (se note 8).

Lars Christiansen og familien flyttet nå tilbake til Ås hvor Lars og kona ble boende resten av livet, da hadde de bodd på Nedre Ljan omkring 13–14 år. Antagelig flyttet da Lars' eldre og ugifte bror Michael med til Ås hvor han altså døde noen få år senere. Det er uvisst om Michael noen gang fikk utbetalt sin arv etter foreldrene, noe broren egentlig skulle ha gjort i 1803. Da det ble skiftet etter Lars' første kone, var pengene fortsatt ikke utbetalt, og de ble det heller ikke da. I skiftet etter Mathea er det nemlig referert til en uttalelse fra Lars: «Dog bemærkede han at da hans Broder Mickal Christiansen haver bestandig været i Huset hos ham, saa forbeholdt han sig i sin Tid at opgjøre Regnskab med ham ligesaa uden at samme skal vedkomme dette Boe.» Michaels arv (eller deler av den) kan i praksis ha blitt betalt ham ved at han bodde hos sin bror og kanskje ble forsørget av ham, først på Nedre Ljan og deretter på Ås.

I 1819 solgte så Lars Christiansen gårdene Holm og Ås med en del løvsøre til sin daværende yngste sønn Jens Larsen (1803–1879) for 3 000 spesidaler. Jens var da bare 16 år gammel og hadde Peder Christiansen Granerud som sin verge, Peder var fra Granerud på Nesodden. Ved kjøpet av gårdene måtte Jens overta diverse heftelser (pant og skifteutlegg) i gårdene på 1 987 spesidaler og 8

skilling. I tillegg ble han skyldig faren sin resten av kjøpesummen på 1 012 spesidaler, 4 ort og 16 skilling som skulle betales kontant. Av dette hadde Jens utbetalt 445 spesidaler etter å ha solgt unna en del løvsøre og avling, for det gjenstående beløpet på nesten 568 spesidaler utstedte han i 1820 en pantobligasjon til faren sin med pant i Holm og Ås. Men Jens klarte ikke å innfri sine økonomiske forpliktelser overfor faren, og det hadde ført til at faren ble utsatt for mange «ubehageligheter» som det heter seg. Jens så heller ikke muligheten til å kunne betale for seg i fremtiden. I 1822 ble derfor begge gårdene solgt og skjøtet tilbake til faren for samme beløp som Jens selv hadde gitt, men det ble bestemt at Jens skulle ha fremtidig odelsløsningsrett til gårdene. Ved denne gårdshandelen hadde Jens sin inngiftede onkel Jacob Jacobsen Ormerud som kurator. Etter dette var Lars Christiansen eier av både Holm og Ås helt til han døde i begynnelsen av 1836.

BORTFORPAKTNING AV HOLM

Det ser ut til at Jens Larsen fortsatte å bruke Holm en tid også etter at faren hadde kjøpt gården tilbake. Våren 1827 var det nemlig Jens som med samtykke av sin far og en kurator (Jens ble ikke fullmyndig før året etter) inngikk en avtale med Johannes Gundersen om lottbruk av gården for tre år. Dette medførte at Johannes skulle drive gården og beholde halvparten av avlingen selv, den andre halvparten skulle Jens ha som betaling for leieforholdet. Ved delingsforretninger avholdt i november 1823 og april 1825 ble det foretatt en grenseoppgang som involverte gårdene Ås, Holm, Stubljan og Li. De to sistnevnte gårdene tilhørte oberstløytnant og generalveimester Lars Ingier og var altså en del av det såkalte Ljansgodset. Ett av vitnene ved delingsforretningen var en Johannes Gundersen Lie, det var samme mann som senere var på Holm og som da bodde på Li i Oppegård. Johannes var gift med Maren Sophie Olsdatter, sommeren 1827 fikk de datteren Christine på Holm. I februar 1829 ble det holdt skifte etter Johannes Gundersens 80-årige stefar Morten Olsen Lie som hadde avgått ved døden på Holm på slutten av fjoråret. Han hadde vært gift to ganger og etterlot seg ingen barn, den eneste arvingen var en søstersønn. Morten var krøpling og hadde de siste tre årene vært pleiet av sin stesønn, det siste halvannet år på Holm. Så Morten Olsen må ha flyttet med stesønnen fra Li til Holm da Johannes Gundersen ble lottbruker på Holm. Det ble gjort avtale om at Johannes Gundersen betalte 12 spesidaler til stefarens søstersønn mot å overta boet som bare inneholdt ubetydelige midler. Dette var ment som en kompensasjon for å ha pleiet stefaren.

I forbindelse med at Johannes Gundersen skulle avslutte sitt lottbruk på Holm i 1830, ble det holdt en auksjon hvor han solgte en del av sitt løvsøre. Annonsen for auksjonen, som er datert 5. mars 1830 på Akers sorenskriverkontor på Stabekk, ble satt inn i Christiania Intelligentsedler og lyder som følger:

«Fredagen den 12te Marts førstkommende, Kl. 1 Slet Eftermiddag, bliver, efter Requisition fra Johannes Gundersen, en offentlig Auction afholden i Pladsen Kjenslie under Gaarden Holm i Aggers Sogn over endeel ham tilhørende Løvsøreeffekter, bestaaende af Speile, Borde, Stole, Dragkister, Klædeskister, Skabe, Sengekleder, Lintøi, Kjøkkentøi, Gaardsredskaber, bestaaende af Vogne, Kjærrer, Slæder og Sæler, endeel Gryder, Kjelder, 2 Heste, 4 Køer, endeel Høe og Halm, en Kakkellovn, m.m. Conditionerne ville erfares paa Auctionsstedet.»

Auksjonen ble altså holdt på plassen Kjenslie under Holm. Det ser derfor ut til at Johannes Gundersen og familien hans bodde på Kjenslie mens Johannes var lottbruker på Holm, og ikke på

selve Holm. Og det bekreftes av opplysninger i skiftet etter Karen Jakobsdatter på Nordre Kjenslie fra 1834 og utover. Der kalles nemlig Johannes for Johannes Gundersen Kjenslie (men bodde da i Drøbak), så han må nødvendigvis ha bodd på Kjenslie og ikke på Holm.⁹ Det har etter alt å dømme vært på den eldste av Kjenslie-plassene, nemlig den søndre hvor det kom inn nye folk i 1830. Og på Nordre Kjenslie hadde Thorer Jørgensen og kona husmannkontrakt på denne tiden. Sannsynligvis har Johannes Gundersen brukt Søndre Kjenslie sammen med Holm helt fra han kom til Holm som lottbruker våren 1827. Johannes bodde senere i Drøbak.

Det kjennes ikke sikkert til hvem som brukte Holm fra våren 1830 og de nærmeste tre årene. Men det kan ha vært Holm Andersen som faredagen 1830 (14. april) kom flyttende fra Li i Oppegård med familien sin. Hensikten med flyttingen var «for Lodbrug» (for lottbruk), og de skulle bosette seg på gården Holm. Nå bosatte de seg neppe på selve gården, for allerede helt i begynnelsen av 1831 er de oppført som bosatt på plassen Kjenslie under Holm, som må ha vært Søndre Kjenslie. Holm Andersen kan altså ha bodd på Søndre Kjenslie og vært lottbruker på Holm akkurat slik som Johannes Gundersen var før ham. Men et par ting gjør dette noe usikkert. For det første så ser det ikke ut til at det er inngått noen kontrakt med Holm Andersen om lottbruk på Holm. Og for det andre så viser kildene at han har vært *husmann* på Søndre Kjenslie fra senest i begynnelsen av 1833 og et par år fremover. Og da kan det tenkes at han har vært det hele tiden.

Da husmann Jens Olsen og kona Barbra Christensdatter på Holmseie fikk bekreftet dåpen til datteren Gunhild Karoline 18. juli 1830, var Jens Larsen Holm en av fadderne. Det ser altså ut til at Jens bodde på Holm på denne tiden, men det betyr ikke nødvendigvis at det var han som brukte gården da.

I mai 1833 bodde Paul Sørensen (22 1/2 år) og kona Anne Christiansdatter (26 1/4 år) på Holm sammen med en 13 år gammel nevø av Paul og en tjenestejente. Paul og Anne bodde begge på Ekornrud i Oppegård da de giftet seg i begynnelsen av 1832, de hadde flyttet til Holm våren året etter. I slutten av mars 1833 døde ungar Ole Sørensen (26 år), han var i tjeneste hos Paul Sørensen som var forpakter under gården Ås heter det seg. Det må ha vært på Holm som tilhørte Lars Christiansen på Ås. Ole kan ha vært en bror av Paul og flyttet til Holm samtidig med ham, i så fall må han ha dødd rett etter at han flyttet dit. Paul ser for øvrig ikke ut til å ha fått tinglyst noen forpaktningkontrakt på Holm. I manntallet fra 1834 er også Paul Sørensen oppført under Holm, men nå med to barn (ikke navngitt) og den samme tjenestejenta. Men dette er feil, her har kona blitt regnet for å være et barn! I slutten av 1834 flyttet nemlig Paul og Anne til Ski aneks under Kråkstad prestegjeld. De bosatte seg på Taraldrudplassen hvor Paul tok arbeid som skomaker.

I 1835 var det kommet nye folk på Holm. I manntallet for det året er enkemann Carl Mørch (27 år) og ungar Peter Mørch (28 1/2 år) oppført der som forpaktere. De var brødre og født og oppvokst på Nordseter i Aker. Deres fulle navn var Carl Christian Mørch (f. 1808) og Hans Peter Mørch (f. 1805). Kona til Carl hadde dødd på Tyslevseter på dagens Nordstrand året før. Hun het Elisabet Mørch (født Schjønemann) og etterlot seg to umyndige barn, de hadde giftet seg i Oslo domkirke i 1829. Carl Mørch og familien bodde også på Tyslevseter i 1833, da ble Carl kalt for husleier. Lars Christiansen Ås hadde forpaktet bort gården til Carl Mørch for fem år gjeldene fra 14. april 1835. For dette skulle Carl betale en årlig avgift på 40 spesidaler, men han valgte å betale forskudd på 200 spesidaler for alle årene. Carl kunne også fritt disponere plassen Søndre Kjenslie under Holm,

⁹ Johannes kunne godt skrives Holm hvis han bodde på plassen Kjenslie under Holm, men ikke Kjenslie hvis han bodde på selve Holm.

men plassen Rosenholm sør for gården skulle Lars selv benytte seg av. Og hvis forpakteren på plassen Nordre Kjenslie skulle avgå ved døden, så kunne Carl også fritt disponere denne plassen under hans forpaktningstid på Holm. Peter Mørch bodde fortsatt hjemme på Nordseter i 1834, men så flyttet han til Holm sammen med broren sin for å hjelpe ham med gårdsdriften. De kalles begge for forpaktere i 1835, men egentlig var det bare Carl som var forpakter. I 1836 bodde Carl Mørch på Holm sammen med den 19 år gamle tjenestejenta Karen Larsdatter. Broren Peter hadde da flyttet tilbake til Nordseter hvor bl.a. den gifte broren Johan (som drev gården) og moren hans bodde, der bodde også en datter til Carl.

SKIFTE ETTER LARS CHRISTIANSEN PÅ ÅS

Lars Christiansen Ås døde 11. januar 1836 etter en tids sykdom. Skiftet etter ham ble åpnet 20. februar samme år og sluttet 20. oktober året etter. Ved åpningen av skiftet og registreringen av boet på Ås er barna oppgitt som Christian Larsen Ljan (myndig), Jens Larsen (myndig), Johan Fredrik (14 år), Martin (10 år), Berthe Maria (g.m. blikkenslager Amund Smebye i Christiania), Mette Maria (g.m. Christian Lund på Greverud, han kalles senere i skiftet for fullmektig), Maren (g.m. blikkenslager Paul Smebye), Mathea (20 år og ugift), Anne Margrethe (18 år og ugift) og Anne Marie Tolline (6 år). De to eldste sønnene og tre eldste døtrene var fra første ekteskap. Datteren Anne Margrethe (f. 1798 på Ås) fra første ekteskap døde på Nedre Ljan i 1816, og den nest eldste datteren fra andre ekteskap (f. 1818 på Ås) ble oppkalt etter henne (den eldste ble oppkalt etter farens første kone). I tillegg til de elleve barna som er oppført i skiftene etter Lars og hans første kone kjennes fra kirkebøkene sønnen Jens som døde et halvt år gammel våren 1800. Lars ble altså far til syv barn i sitt første og fem barn i sitt andre ekteskap, ti av barna levde etter ham. Av jordegods i boet var det gården Ås verdsatt til 1 400 spesidaler og gården Holm til 1 000 spesidaler, dessuten skyldte sønnen Jens 700 spesidaler til boet for kjøp av plassen Rosenholm som ser ut til å ha skjedd et par år før åpningen av skiftet etter faren. Løsøret hadde blitt solgt på offentlig auksjon for 411 spesidaler. Tillagt et par mindre inntektsposter var boets bruttoverdi på 3 598 spesidaler og 2 skilling. Gjeld og omkostninger var på 2 380 spesidaler og 80 skilling. Nettoverdien i boet ble da på 1 217 spesidaler og 42 skilling som ble utlagt med en halvpart til enken (boslodd) og en halvpart (fratrullet 1 prosent avgift til Christiania tukthus) til barna, slik at sønnene fikk dobbelt så mye som døtrene (arv). Ved skifteforhandlingene i 1836 ble det bestemt at enken Abigael Andreasdatter skulle overta gården Ås for taksten på 1 400 spesidaler og sønnen Jens Larsen gården Holm for taksten på 1 000 spesidaler, men det var først meningen at Holm skulle selges på auksjon. Alt av løsøre i boet ble spesifisert i skiftet. Det omfattet også alt av dyr som var en 7 år gammel vallak, en 2 1/2 år gammel fole, en 1 1/2 år gammel hoppe, 6 kyr og en kvigekalv, 5 sauer, en gris og et par gjess. Alle kyrne hadde egne navn, de het Janetta, Blomstre, Lena, Grevinde, Malla og Hvidhue. Besetningen av dyr stemmer ganske bra overens med hva som ble oppgitt i takseringen av gården på begynnelsen av 1800-tallet (jordavgiften). Men ved den sistnevnte takseringen skulle bare voksne dyr oppgis, og ikke griser eller fjærfe.

Det ble ikke utstedt noe skjøte til Abigael Andreasdatter og sønnen Jens Larsen på gårdene Ås og Holm i forbindelse med dette skiftet. Men et ekstrakt av skiftebrevet ble publisert og tinglyst på månedstinget til Aker sorenskriveri 12. januar 1838. Dermed hadde de også formelt sett hjemmel til gårdene.

BEBOERE PÅ ÅS

På Ås har det opp gjennom tidene også bodd en del andre folk enn selve gårdbrukerfamilien. I 1801 var det hele fire tjenestefolk der, men det ser ikke ut til at dette var særlig typisk, i hvert fall ikke i 1830- og 1840-årene. Behovet for tjenestefolk varierte også med i hvilken grad man hadde barn som var gamle nok til å ta del i hus- og gårdsarbeidet. Både i 1833, 1834 og 1835 var det bare Lars Christiansen med kone og barn som bodde på Ås, seks barn i 1833 og fem barn i 1834 og 1835. Unntaket fra dette var i 1835 da det også bodde en ti år gammel jente med navn Dorthea Christophersdatter på gården, hun ble understøttet av fattigkassen. Familien til Dorthea bodde på Åseie både da hun ble døpt i 1825 og da moren døde i 1828, faren døde på Åsbråten i 1833. I 1836 bodde enken Abigael Andreasdatter på Ås sammen med fire barn og den nevnte Dorthea som da ble oppgitt å være på legd. I 1840 bodde Abigael der sammen med fem barn og en dagarbeider med navn Lars Andersen (43 år). I 1841 og 1842 bodde Abigael der sammen med fem barn og en tjenestejente med navn Marthe Pettersdatter (oppgitt alder hhv. 20 og 21 år). Men i 1843 var det blitt mere folksomt på Ås. I tillegg til Abigael og fem barn (om sønnen Johan står det at han da tjente kongen) bodde den 17-årige Dorthe Christophersdatter på gården og en husmannsfamilie på tre personer. Dorthe må vel være den samme jenta som tidligere var der på legd, nå står det bare om henne at hun tilhørte sognet. Kanskje hun hadde vært der hele tiden og bare blitt uteglemt i de foregående manntallene? Husmannen Christian Magnussen (27 år) bodde på Ås (altså på selve gården, ikke på en husmannsplass) sammen med kona Marthe Amundsdatter (30 år) og sønnen Martin (1 år). De levde under små kår og skulle flytte fra gården står det i manntallet.

I 1825 bodde gårdbruker Theodor Lund og kona Thore Marie Vebjørnsdatter på Ås, de fikk døpt datteren Anne Katrine i slutten av mai det året. Theodor (som ved dåpen er skrevet Theodor Bendixen) var en yngre bror til Lars Christiansens svigersønn Christian Fredrik Lund (i tillegg til å være nevø av Lars), han var født 1799 i Christiania og bodde i Rygge da han giftet seg. Og Thore Marie var en yngre søster til Lars Christiansens svigerdatter Inger Vebjørnsdatter, hun var født 1796 på Føsker i Tomter i Hobøl prestegjeld. Theodor og Thore Marie hadde giftet seg i Hobøl prestegjeld i 1824. Det kan da se ut til at Theodor var gårdbruker på Ås, eller deler av gården, på denne tiden. Men Lars Christiansen og familien bodde beviselig også på Ås da, så dette er noe underlig. Theodor og Thore Maries utflytting fra Hobøl er registrert i kirkeboka der tidlig i 1825, da står det at de skulle til Nesodden og siden til Aker. Så de må ha vært innom et sted i Nesodden prestegjeld (Oppegård annekssogn eller Nesodden hovedsogn) før de kom til Aker. Innflyttingen til Aker viser at de hadde flytteattest datert 25. januar 1825 og at de kom fra Hobøl og skulle bosette seg på Ås gård. De må ha bodd på Ås bare en kort tid før de flyttet til Bjølsen i Rygge hvor Theodor hadde mesteparten av oppveksten sin, faren hans hadde kjøpt gården i 1805. De var i hvert fall på Bjølsen i 1830, men hadde da trolig bodd der i noen år.

MATRIKKELGÅRDEN HOLM OG ÅS

Holm hadde opprinnelig matrikkelnummer 147 og Ås matrikkelnummer 161. Ved den nye matrikkelen fra 1838 fikk alle gårder nye matrikkelnumre, og alle bruk fikk et eget løpenummer som i de fleste tilfeller ble endret ved eventuelle fradelinger. Landskylda ble nå oppgitt i skylddaler, ort og skilling i stedet for i naturalia. Arbeidet med den nye matrikkelen ble igangsatt etter et lovvedtak fra 1818. Det ble nå bestemt at gårdene Holm og Ås skulle slås sammen til én matrikelgård. Begrunnelsen gis i en forhandlingsprotokoll i 1819 hvor det står at disse

eiendommene alltid har vært brukt sammen og derfor ønskes matrikulert under ett. Men begrunnelsen er heller dårlig, siden disse gårdene stort sett ble brukt hver for seg.¹⁰ Sammatrikuleringen av Holm og Ås bygger altså på gale premisser. Men de to gårdene hadde i hvert fall hatt samme eiere det aller meste av tiden siden proviantforvalter Helle Holst (som fikk skjøte på Ås i desember 1696) ble eier av Holm etter farens død i 1699. I 1819 ble for øvrig Holm og Ås ansett å ha god jord og tålelig skog. I distriktsmatrikuleringskommisjonens protokoll er Holm og Ås i 1826 oppført som én grunneiendom og har fått tildelt hovedløpenummer 307 (som da ble kalt nye matrikelnummer) og blitt samlet skyldsatt til 8 daler, 2 ort og 7 skilling. Holm og Ås er da samlet taksert til en verdi av 3 380 spesidaler, 4 ort og 19 skilling. Ved en skyldsettings- og skylddelingsforretning avholdt 29. juni 1837, bekreftet 20. april 1838 og tinglyst 4. mai samme år ble så den nye skylda fordelt mellom brukene Holm og Ås, ved den samme forretningen ble plassen Rosenholm fradelte Holm. I matrikkelen fra 1838 er Holm og Ås oppført med nytt matrikelnummer 222, Ås med løpenummer 307a (skyld 4 daler, 2 ort og 5 skilling) og Holm med løpenummer 307b (skyld 3 daler og 2 skilling). Den nylig fradelte plassen Rosenholm under Holm fikk løpenummer 307c (skyld 1 daler).

Ved den neste matrikkelen fra 1886 fikk igjen alle gårder nye matrikelnumre, men nå ble de kalt gårdsnumre. Dessuten ble det innført bruksnumre som erstatning for løpenumrene, men etter et annet system. Skylda ble nå oppgitt i skyldmark og øre. Etter delingen av Ås i 1849 var det nå fire selvstendige skyldsatte bruk under matrikelgården Holm og Ås som fikk gårdsnummer 191 ved matrikkelen i 1886. Søndre Ås fikk bruksnummer 1 (7 skyldmark og 96 øre), Nordre Ås bruksnummer 2 (3 skyldmark og 10 øre), Holm bruksnummer 3 (8 skyldmark og 85 øre) og Rosenholm bruksnummer 4 (3 skyldmark og 10 øre). Plassen Lia under Holm ble ikke skyldsatt og fradelte Holm før i 1903 (bruksnummer 6, 1 skyldmark og 10 øre), og plassen Åsbråten under Søndre Ås ble aldri noe eget bruk.¹¹ De tre andre kjente plassene under Holm og Ås, dvs. Nordre og Søndre Kjenslie under Holm og Oreleina under Ås, var for lengst gått over i historien.

MARTIN LARSEN OG JOHAN FREDRIK LARSEN PÅ NORDRE ÅS OG SØNDRE ÅS

Da Abigael Andreasdatter Ås ble enke i 1836, var hun bare 42 år gammel, hun ble nå den nye eieren og brukeren av Ås en del år fremover. Men i 1849 solgte hun en fjerdepart av gården til sin yngste sønn Martin (1825–1907) for 500 spesidaler. Dette ble Nordre Ås som fikk løpenummer 307ab og en skyld på 1 daler og 13 skilling ved fradelingen samme året. Skylddelingsforretningen ble avholdt 29. januar, bekreftet 27. februar og tinglyst 1. juni 1849. Som skjønnsmenn ved forretningen ble av fogderiet utnevnt gårdmennene W. Hansen på Hauketo, J.P. Rasch på Ljabru, P. Hansen på Ormerud og Lars Gregersen på Sæter. De skulle være med ut i felten og fastslå grensen for den frasolgte parten av Ås, den ble beskrevet som følger: «Delet begynner ved en Grind, hvorved staaer en stor Birk, som er Veien til Nabogaarden Holm, strækende sig derfra i Vest til et lidet Bjerg, derfra til et andet Bjerg, mellom hvilke der ere mærkede 3 Birketræer og fra hvilke Bjerg Delet løber mod Nord til Gaarden Holms Eiendom, hvilken Eiendom støder til den frasolgte

10 Holm hadde blitt brukt under Nedre Ljan det meste av tiden fra oberst Christian Henrik von Poulsen kjøpte disse gårdene (sammen med Ås og Ljabru) i 1719 til Lars Christiansen flyttet tilbake til Ås i 1817.

11 Bnr. 5 var eiendommen Fjeldlund som ble fradelte Holm i 1902 (skyld 8 øre), her ble den aller første villaen på Holmlia bygget. Eiendommen lå omtrent der Holmlia senter ligger i dag. I forbindelse med utbyggingen av Holmlia har det skjedd en ommatrikulering i området. Som et resultat av dette har et større areal som inkluderer senterområdet blitt lagt under gnr. 185 (Øvre Ljan). Dagens gårdsnummerering gjenspeiler altså ikke fullt ut de historiske gårdsgrensene.

Deel baade mod Øst og Nord. Hvad som er beliggende nordenfor denne Linie af Jordvei bliver Kjøberens Eiendom. Af Gaardens Skov, som tilfalder Kjøberen, begynder Delet på vestre Side af Jordveien ved et mærket Grantræ, strækkende sig i Vest og Nordvest forbi et Laad (?) og til et Bjerg eller stor Steen, lidt søndenfor Indhegningen af en ny opryddet Plads eller Byggetomt /: som tillige bliver Kjøberens Eiendom :/ fra det ovenbemærkede Grantræ til denne Steen eller Bjerg ere mærkede 4 Træer. Herfra gaaer Delelinien i Nord til Vest efter en Bjergvæg ligened til den saakaldte Lusekjærnbæk, hvor Gaarden Lians Skov støder til. Hvad som ligger østen og nordenfor denne Linie er Kjøberens Eiendom.»

Skjøtet til Martin ble datert 20. februar og tinglyst 26. februar 1849. Martin ble ikke fullmyndig før året etter og hadde sin nabo Christopher Olsen Rosenholm som kurator ved denne handelen, moren hadde Jens Lofsrud som sin lagverge. Christopher Olsen hadde kjøpt plassen Rosenholm under Holm av Martins halvbror Jens i 1836. Betalingen for gårdparten foregikk ved at Martin overtok en fjerdedel av pantegjelden i Ås, for resten av kjøpesummen utstedte han en pantobligasjon pålydende 312 spesidaler, 2 ort og 12 skilling til moren sin med pant i Nordre Ås. Med i salget av parten av Ås var en nyryddingsplass eller byggetomt som ble kalt Oreleina. Abigael forbeholdt seg likevel retten til å oppebære den årlige avgiften av denne plassen inntil plassen Åsbråten falt tilbake til gården ved den nåværende fester John Thoresen og kones død. Martin Larsen skulle tiltre den fradelte eiendommen 14. april 1849 og betale alle skatter og avgifter fra årets begynnelse. Men før han kunne bosette seg der måtte det bygges opp et nytt tun.

Den gjenværende hovedparten av Ås (Søndre Ås), der tunet også lå, ble beholdt en kort tid av Abigael Andreasdatter. Men i 1850 solgte hun Søndre Ås (løpenummer 307aa) med skyld 3 daler, 1 ort og 16 skilling til sin eldste sønn Johan Fredrik (1821–1886) for 1 800 spesidaler. I tillegg betalte han 85 spesidaler for noe løsøre som bestod av en del gårdsredskaper og husgeråd samt tre hester og en okse. Dessuten skulle han svare et livsvarig føderåd til moren sin etter visse bestemmelser og med en anslått årlig verdi av 50 spesidaler. Skjøtet til Johan Fredrik ble datert 18. september og tinglyst 4. oktober 1850. Betalingen for gården (med alt løsøre) foregikk ved at Johan Fredrik overtok pantegjelden i Søndre Ås og noe løs gjeld som moren hadde, for resten av kjøpesummen utstedte han en pantobligasjon pålydende 558 spesidaler til moren sin med pant i gården. I gjelden han overtok var iberegnet noe over 108 spesidaler av hans egne utestående arvemidler, dette beløpet ble avregnet mot kjøpesummen. Johan Fredrik hadde tatt gården i bruk allerede 14. april, og han skulle betale alle gårdens skatter og avgifter fra årets begynnelse.

Høsten 1850 ble det inngått et forlik mellom Johan Fredrik Larsen og kompaniet M. & H. Ingier angående delelinjen mellom Søndre Ås og Stubljan. Kompaniets eiere var brødrene Marius og Helle Ingier som var sønner av den tidligere omtalte Lars Ingier og eiere av gården Stubljan. De hadde overtatt det såkalte Ljansgodset etter at deres mor Gjertrud Maren Juel Ingier døde på Stubljan 19. mai samme året, hun hadde blitt enke i 1828.

Ikke så lenge etter at de ble eiere av hver sin gårdpart i Ås, giftet både Martin og Johan Fredrik seg. Martin giftet seg 22. august 1850 i Oppegård med Helene Olsdatter (1825–1874). Helene var født på plassen Langbråten under Rausjø i Enebakk, men hun bodde på Li i Oppegård både da hun ble konfirmert og giftet seg. Johan Fredrik giftet seg 30. juli 1852 i Oslo hospital kirke (Gamlebyen kirke)¹² med Anne Cecilie Pedersdatter (1825–1902) som var født på Grønli i Oslo (Gamlebyen),

¹² Oslo og Oslo Hospitals menighet (Gamlebyen menighet) var i årene 1823–1861 et annekssogn under Aker prestegjeld. Så i denne perioden var det Oslo hospital kirke (Gamlebyen kirke) som vanligvis ble benyttet av folkene

faren hennes var fisker.

Enke og føderådskone Abigael Andreasdatter Ås døde 5. mai 1854 av lungebetennelse. I dødsfallsprotokollen er hennes arvinger oppgitt som de fire myndige barna Mathea Larsdatter Ås (35 år, hos anmelderen Johan Ås), Anne Margrethe (g.m. Ellef Rosenholm), Johan Larsen Ås (31 år) og Martin Larsen Ås (28 år), de to siste boende på Ås. Abigael etterlot seg uspesifiserte verdier for om lag 900 spesidaler, men det ser ikke ut til at det ble holdt noe offentlig skifte etter henne. Datteren Anne Marie Tolline (f. 1829) hadde dødd av skarlagensfeber i 1845. Datteren Anne Margrethe (f. 1818) hadde i 1849 giftet seg med nabogutten Ellef Christophersen (1822–1897). Ellef var født på en plass under Bliksland i Tomter i Hobøl prestegjeld, men han hadde mye av oppveksten sin (fra 1825 til 1836) på småbruket Glanuta (også kalt Bråten) som tidligere var en plass under Nedre Prinsdal i Aker. Han var sønn av den tidligere omtalte Christopher Olsen Rosenholm som ble eier av Rosenholm i 1836. Ellef hadde kjøpt Rosenholm av faren sin i 1853 og var eier der til 1859, han hadde tidligere festet Holm eller deler av gården en tid. Og datteren Mathea (1815–1901) giftet seg i 1855 med enkemann og gårdbruker Jens Christophersen Holm (1815–1908). Jens var født på plassen Tonerud under Søndre Tysdal i Enebakk. Han kjøpte Rosenholm av Ellef Christophersen i 1859 og var eier der til 1866. Jens hadde festet Holm for fem år fra 1853. To av døtrene til Lars Christiansen fra hans andre ekteskap med Abigael Andreasdatter var altså gift med to etterfølgende brukere av Holm og eiere (og i hvert fall delvis brukere) av Rosenholm.¹³

SALG AV ÅS-GÅRDENE OG FLYTTING TIL CHRISTIANIA

Etter at Abigael Andreasdatter døde, gikk det ikke så mange år før hennes to sønner solgte sine Ås-gårder ut av familien. Ved skjøte datert 30. april og tinglyst 1. mai 1857 solgte Johan Fredrik Larsen Ås gården Søndre Ås med en del gårdsredskaper til høker Andreas Isaksen i Oslo (Gamlebyen) for 5 500 spesidaler. 3 812 spesidaler av kjøpesummen ble betalt ved overtagelse av pantegjeld, denne utgjorde altså en ganske stor del av gårdens verdi. Ved salget forbeholdt Johan Fredrik seg retten til å benytte halve hovedbygningen ut mai måned, dessuten i inneværende år å bruke et lite innhegnet jordstykke på omtrent 3/4 mål som lå mellom uthusene og plassen Åsbråten. Kjøperen var gjort kjent med at det hvilte to husmannskontrakter på den frasolgte parten av Ås. Ole Halvorsen hadde kontrakt på Åsbråten datert 2. mars 1857 og Hans Jacob Hansen på Oreleina datert 18. april 1846. Men plassen Oreleina skulle tilfalle Martin Larsens part av Ås når enken Ingeborg Johnsdatter døde. Etter en inngått avtale skulle Johan Fredrik betale Ingeborg Johnsdatter 8 spesidaler årlig og levere henne på plassen Åsbråten en tønne bygg, en tønne havre og en tønne poteter innen utgangen av november hvert år så lenge hun levde (Ingeborg døde allerede i juli 1857). Men disse ytelsene skulle være kjøperen uvedkommende. Hvis Andreas

i den søndre delen av Aker prestegjeld. Den lå betydelig nærmere enn Aker kirke.

13 Det ser ikke ut til at Ellef Christophersen og Jens Christophersen selv har brukt Rosenholm under hele sin eiertid der, og det er uvisst i hvilket tidsrom de har bodd der. Kirkeboka viser nemlig at forpakter Lars Ingebretsen og kona Marthe Johannesdatter på Rosenholm fikk døpt datteren Annette Mathilde 5. april 1858, og at gårdbruker Lars Ingebretsen og kona Marthe Johannesdatter på Rosenholm fikk døpt sønnen Herman Ludvig 2. desember 1860. Så Lars må ha forpaktet Rosenholm en tid, eller muligens bare en del av bruket. Men Ellef og familien bodde i hvert fall på Rosenholm så sent som på slutten av 1855, og Jens og familien bodde der ved folketellingen i 1865. Og de *kan* også ha bodd på Rosenholm samtidig med at Lars var bruker og beboer der. Lars Ingebretsen hadde tidligere vært forpakter på gården Rustad i Aker (nevnt der i 1853) og på plassen Asperud under Lerdal i Aker (nevnt der i 1855). I 1865 bodde familien i Treschowveien i Christiania og Lars var snekkerarbeider. Lars var født ca. 1810 i Biri, Marthe var født ca. 1822 i Gausdal.

Isaksen likevel fikk noen utlegg i forbindelse med dette, så skulle utgiftene hans avregnes mot rentene han skulle betale til Johan Fredrik i forbindelse med en pantobligasjon som var utstedt til sistnevnte i forbindelse med gårdhandelen. Kjøperen skulle ellers betale alle gårdens skatter og avgifter fra årets begynnelse.

Og ved skjøte datert 1. september og tinglyst 3. september 1858 solgte Martin Larsen Ås gården Nordre Ås til jomfruene Karen Pauline og Marie Olsen for 1 540 spesidaler. Disse to ugifte søstrene var født i Tune i Østfold i hhv. 1803 og 1808. Betalingen for gården ble foretatt etter en tidligere inngått avtale med ukjent innhold. Moren til de to nevnte jomfruene døde for øvrig som enke på Nordre Ås på nyttårsaftnen i 1860.

I forbindelse med at de to Ås-gårdene ble solgt flyttet både Johan Fredrik og Martin med sine familier fra Holmlia, men sistnevnte familie flyttet ikke med en gang. De kan følges videre gjennom folketellinger og kirkebøker. I 1865 bodde Johan Fredrik sammen med kone og to barn og en pleiesønn i Kristian Augusts gate 17 og 19 (gården har begge numrene) i Christiania, han var da pakkhusarbeider og skrives med navnet Johan Aas.¹⁴ I 1870 bodde Johan Fredrik sammen med kone og fire barn i Kristian Augusts gate 17 og 19 i Christiania, han var da pakker og skrives med navnet Johan Aas. I 1875 bodde Johan Fredrik sammen med kone og tre barn i Storgata 22 i Christiania, han var da bybud og skrives med navnet Johan Aas. I 1885 bodde Johan Fredrik sammen med kone og en sønn i Ljabroveien 44A i Christiania¹⁵ (i dagens Mosseveien), han var da restauratør og skrives med navnet Johan Aas. Johan Aas døde 2. februar 1886, han bodde da i Ljabroveien 44 og kalles fortsatt restauratør. Han etterlot seg enke, to voksne sønner og en voksen datter, ett av barna var i Amerika. Det ble oppgitt at det trolig ikke var noe å skifte etter ham etter at gjelden var betalt. I 1891 bodde enken Cecilie Aas (som hun da kalles) i Ljabroveien 44 sammen med den ugifte sønnen Christian, Cecilie var gårdeierske og Christian var regningsbud ved handelskontor. I 1900 bodde enken Cecilie Aas i Oslo gate 45 i Christiania sammen med den ugifte sønnen Christian, Cecilie drev da «restauration» og Christian var gårdeier og hjalp til i forretningen. Enkefru Cecilie Aas døde 10. august 1902 og bodde da fortsatt i Oslo gate 45, hun forsørget seg selv. Hun etterlot seg sønnen Christian Aas (Pauli Christian, f. 1852 på Ås), som bodde sammen med henne, datteren Amalie Aas (Laura Amalie, f. 1854 på Ås), som var ventende hjem fra Amerika en av de første dagene og sønnen Fritz Aas (Fritz Baltazar Georg, f. 1867 i Christiania), som var i Amerika. Cecilie ble oppgitt å etterlate seg midler, men det er ikke kjent hva disse midlene var. I et proklama og en arveinnkallelse fra 1908 blir det opplyst at datteren Amalie var i Milton, Massachusetts, og at sønnen Fritz var i Boston. Etternavnet Aas var blitt amerikanisert til Aust.

Martin og familien må ha blitt boende en tid på Nordre Ås etter at gården ble solgt ut av familien. Da sønnen Christian Martinus ble døpt i Oslo hospital kirke i november 1860, ble nemlig Martin kalt gårdbruker med oppholdssted Ås. Men i 1864 bodde Martin Larsen og familien hans på løkka Solitude under Nedre Blindern i Vestre Aker, Martin ble da kalt husmann. I 1865 bodde Martin sammen med kone og fem barn i Vinkelgaten 4 i Pipervika i Christiania, han var da veiarbeider og skrives med navnet Martin Larsen Aas. I 1875 var Martin enkemann og bodde sammen med fire barn i Platous gate 20 på Grønland i Christiania, han var da arbeider og skrives med navnet Martin Aas. Familien bodde samme sted da Helene døde 4. juli året før, hun etterlot seg fem barn. I 1885

14 Johan Fredrik og Martin tok i bruk navnet Aas som fast etternavn etter at de flyttet fra Holmlia, tidligere var dette å betrakte som et bostedsnavn. Bokstaven Å ble ikke tatt offisielt i bruk i det norske språk før ved språkreformen i 1917. I denne artikkelen blir gårdsnavnet likevel skrevet Ås også i tiden før 1917, etter dagens offisielle skrivemåte.

15 Fra 1877 ble Christiania skrevet Kristiania i matrikkelen og statskalenderen, og fra 1897 også av byens kommunale etater. I denne artikkelen er bynavnet likevel skrevet konsekvent Christiania, uansett tid.

bodde Martin sammen med to døtre i Hølandsgata 8 på Kampen i Christiania, han var da gartnerarbeider og skrives med navnet Martin Aas. I 1891 bodde Martin sammen med datteren Caspara Mathilde Sandberg (f. 1864 i Vestre Aker) og hennes mann i Brinkens gate 40 på Kampen i Christiania, han var da arbeider ved veivesenet og skrives med navnet Martin Aas. Svigersønnen var maskinmester i boktrykkeri. I 1900 bodde Martin sammen med datteren Gina Mathea Paulsen (f. 1857 på Ås) og hennes mann i Tøyengata 38 på Tøyen i Christiania. Martin kalles da veivesenarbeider, men var da neppe lenger i arbeid, svigersønnen var tomtarbeider. Martin skrives nå med navnet Martin L. Aas. Martin Larsen Aas døde 6. januar 1907, han bodde da i Hagegata 25 på Tøyen og kalles igjen for gartner. I følge dødsfallsprotokollen etterlot han seg bare datteren og enken Mina Olsen (Mina Otilde, f. 1853 på Ås) som også meldte fra om dødsfallet. Men dette er ikke riktig og må bero på en misforståelse. Sønnen Halfdan Aas (Halfdan August, f. 1855 på Ås) levde nemlig beviselig så sent som i 1920. Han var da ugift hjulmaker og bodde på gården Frogner i Bærum. Da kan også andre barn ha levd etter faren. Men datteren Caspara Matilde døde i Bærum i 1904. Martin Larsen Aas ble for øvrig gravlagt for fattigvesenets regning.

JENS LARSEN PÅ ROSENHOLM OG HOLM

Som tidligere omtalt var det sønnen Jens Larsen som på ny ble eier av Holm i 1836 i forbindelse med skiftet etter faren sin. Jens giftet seg 4. april 1836 i Oslo hospital kirke med Kirstine Johansdatter (1815–1850), han kalles da gårdbruker. Kirstine var født på gården Støttum i Vestby, da hun ble konfirmert i 1830 i Oslo hospital kirke bodde hun på Grefsen seter. Og da hun giftet seg, bodde hun på Holm. Hun har nok vært tjenestejente der hos forpakteren Carl Mørch, han og broren Peter Mørch var forlovere ved bryllupet. I manntallet som er datert 23. april 1836 er Jens og kona oppført under Rosenholm. Jens kalles da for eier, han ser ut til å ha vært eier av plassen i to år da skiftet etter faren hans ble åpnet i begynnelsen av 1836. Men da manntallet i 1835 ble tatt opp, var Rosenholm ubebodd. Og samme året oppgav altså faren til Jens at han skulle bruke plassen selv. Ved skjøte datert 12. november 1836 og tinglyst 11. juli 1837 solgte Jens plassen Rosenholm under hans eiende gård Holm til Christopher Olsen for 550 spesidaler. Men Christopher skulle ikke tiltre Rosenholm før ved faredagen 1840, altså 14. april. Og det var nettopp da forpaktningstiden til Carl Mørch på Holm tok slutt. Så da har nok Jens og familien blitt boende på Rosenholm frem til våren 1840. Plassen Rosenholm skulle nå skyldsettes, og dette skulle bekostes av selgeren og kjøperen med en halvpart hver. Under salget av Rosenholm ble Jens Larsen satt i såkalt mindreårighets tilstand, han ble altså umyndiggjort.¹⁶ Dette skjedde etter at selve handelen var avsluttet, men før skjøtet ble utstedt. Christian Andersen Lie ble av overformynderiet beskikket som kurator for Jens og var med på å underskrive skjøtet på Rosenholm sammen med ham. Da skiftet etter Jens' far Lars Christiansen ble åpnet 20. februar (registrering av boet), ble Jens betegnet som myndig, men da skifteforhandlingene tok til 22. november samme året møtte Jens Larsen med sin kurator Christian Andersen fordi Jens var satt i mindreårighets tilstand. Jens må ha blitt umyndiggjort samme året han giftet seg.

Våren 1840 må Jens Larsen og familien hans ha flyttet fra Rosenholm til Holm etter at

16 På denne tiden ble gutter personlig myndige 18 år gamle, men fullmyndige først ved fylte 25 år. I alderen fra 18 til 25 år ble de betegnet som «mindreårige» og hadde ikke full råderett over sin formue og eiendom. Ved skifter fikk de oppnevnt en kurator som skulle ivareta deres interesser. Og ved eiendomshandler eller forpaktninger måtte de ha samtykke fra en kurator. Av skjøtet på Rosenholm ser det ut til at Jens Larsen hadde blitt satt i mindreårighets tilstand etter eget forlangende, det hadde skjedd etter en rettsavgjørelse. Det er uvisst hvorfor Jens hadde forlangt dette, men han ble nå i juridisk forstand ansett å være mindreårig og ikke fullmyndig.

forpaktningstiden til Carl Mørch var over. I manntallene fra 1840 og 1841 er Jens oppført på Holm sammen med kone og to barn, i 1842 med kone og tre barn og en tjenestejente og i 1843 med kone og tre barn og en tjenestegutt, sistnevnte var 27 år og het også Jens Larsen.

Men det ser ikke ut til at Jens Larsen klarte å drive gården selv så lenge. Fra senest i andre halvdel av 1840-årene kom det nye brukere inn på gården, men Jens og familien ble likevel boende på Holm. Våren 1847 kom Johannes Johnsen med kona Sibilla Gundersdatter og to døtre flyttende fra Kråkstad prestegjeld til Holm for å bli forpaktere der, flytteattesten er utstedt 5. juni samme året. Men Johannes ser ikke ut til å ha fått tinglyst noen forpaktningkontrakt. Like etter at familien bosatte seg på Holm døde kona til Johannes. Sibilla Gundersdatter døde der 2. juni 1847 av tæring, hun ble oppgitt å være 43 1/4 år gammel. Dødsfallsprotokollen viser at hun etterlot seg enkemannen Johannes Johnsen og døtrene Karen (11 år) og Inger Marie (5 år). Men det stod ikke særlig bra til økonomisk, de etterlatte midlene i boet var «neppe tilstrækkelig til Begravelsen» som det heter seg i protokollen. Det er uvisst hvor lenge Johannes var på Holm, men sannsynligvis har han gitt opp gårdsdriften der kort tid etter at kona døde.

Johannes var sønn av John Thoresen og Ingeborg Johnsdatter som var husmannsfolk på Åsbråten hvor de døde i hhv. 1850 og 1857. Han var født 1804 på Rustad vestre ved Langen i Enebakk, familien flyttet i 1807 fra Rustad til Skjegstadplass i Ski annekssogn og videre derfra til Ljansbruket i Oppegård annekssogn i 1817 (på Langstrøm i 1819). Fra midten av 1820-årene, eller litt senere, var de husmenn på Åsbråten.

Johannes Johnsen giftet seg med Sibilla 1827 i Kråkstad prestegjeld. Sibilla var født 1805 på en plass under Lunde i Ski annekssogn. Johannes og Sibilla fikk i hvert fall fem barn, men tre av dem døde som små lenge før de flyttet til Holm. De var husmenn på en plass under Kapell-Sander i Ski annekssogn i 1830, 1833 og 1836 og på en plass under Ensjø i Ski annekssogn i 1837 og 1842. Johannes Johnsen døde av tæring som enkemann og innerst (leieboer) hos moren sin på Åsbråten 1. oktober 1856, han var da snekker. De to døtrene til Johannes levde da fortsatt, men det var ingen ting å skifte etter ham.

21. august 1850 døde Kirstine Johansdatter av kolera, hun ble bare 35 1/2 år gammel. Både i kirkeboka, dødsfallsprotokollen og skifteprotokollen skrives navnet hennes da som Anne Kirstine Johannesdatter, men i alle tidligere kilder kalles hun Kirstine Johansdatter/Johannesdatter. Det ser derfor ut til at hun hadde tatt seg et ekstra fornavn den siste tiden hun levde, så sent som i 1847 ble bare Kirstine brukt som fornavn. Skiftet etter Anne Kirstine Johannesdatter ble åpnet 29. august 1850 og sluttet 18. mars 1851. Enkemannen Jens Larsen Holm fikk ved åpningen av skiftet beskikken J.P. Rasch på Ljabru (garver Jørgen/Georg Peter Rasch) som sin kurator. Det går frem av opplysninger senere i skiftet at Jens hadde stått under formynderskap fra november 1839, men det riktige er nok november 1836. Arvinger og barn ble ved åpningen av skiftet oppgitt som Lauritz (14 år den 8. mars 1851), Anne Mathea (12 år i desember dette år), Maren (9 år i oktober dette år) og Anne Johanne (4 år den 11. mars dette år). Men opplysningene om barna stemmer ikke helt med kirkebøkene. Lauritz, med det spesielle mellomnavnet Martiljo, var nemlig i følge kirkeboka født 14. mars 1837, Maren var født 3. desember 1841 og Anne Johanne var født 11. mars 1847. Anne Matheas alder ser ut til å være riktig, hun var født 23. desember 1838. Men ved dåpsinnføringen i kirkeboka har presten skrevet navnet hennes som Lovise Mathea, som ser ut til å være det riktige.

Av jordegods i boet var gården Holm taksert til 1 550 spesidaler. Og bortsett fra en seng og en del sengetøy som Jens Larsen beholdt selv, ble boets løsøre og avling solgt på auksjon i oktober 1850 for 89 spesidaler og 119 skilling. Tillagt noe utestående forpakningsavgift og verdien av løsøret som Jens selv beholdt, var bruttoverdien i boet på 1 659 spesidaler og 83 skilling, nettoverdien var på 915 spesidaler og 52 skilling. Ellef Christophersen Holm skyldte boet 5 spesidaler i forpakningsavgift av Holm, dette forfalt til betaling ved utgangen av februar 1851. Tilsvarende skyldte Hans Kullebundbråten 10 spesidaler som forfalt 15. mars 1851. Dette betyr at Holm, eller i hvert fall mesteparten av gården, var forpaktet bort til disse personene. De kan ha overtatt bruken av Holm etter Johannes Johnsen. Og Ellef ser ut til å ha bodd der. En liten del av gården har nok Jens brukt selv, siden det var avling å selge på auksjonen. Og så hadde de en ku og en halvt år gammel kvige, det var alt de hadde av dyr da Anne Kirstine døde. Det ble bestemt at Holm ikke skulle selges i forbindelse med skiftet, men utlegges til den umyndiggjorte enkemannen. Og når forpaktningstiden var utløpt, skulle man forsøke å forpakte bort gården igjen gjennom overformynderiet. Dette ble gjort for at sønnen Lauritz skulle ha muligheten til å overta bruken av gården når han ble voksen. Ellef Christophersen var som kjent gift med Jens' halvsøster Anne Margrethe. Og da de giftet seg i 1849, ble Ellef kalt forpakter. Så han har nok forpaktet Holm eller deler av gården senest fra da.

I 1853 ble Holm forpaktet bort til en ny bruker, det var samme året som Ellef Christophersen overtok Rosenholm etter faren sin. Ved en såkalt brukskontrakt datert 25. februar og tinglyst 28. februar 1853 forpaktet Jens Larsen Holm, med kurator Johan Haslum, bort Holm til Jens Christophersen Grønmo. Forpaktningstiden var på fem år, fra 14. april 1853 til 14. april 1858. Jens Christophersen skulle betale årlig 60 spesidaler til Jens Larsens kurator Johan Haslum på Prinsdal. Brukeren kunne ta alle husene på gården i sin besittelse, unntatt et lite kammers på den vestre enden av hovedbygningen som skulle forbeholdes eieren selv til beboelse. Brukeren hadde også rett til å benytte de arbeidsdager som skulle svares av plassen Lia. Men hvis noen av de bortforpaktede plassene under Holm skulle falle tilbake til gården, skulle brukeren ikke ha noen rett til benyttelse av disse, det skulle eieren selv ha rett til. Ett av punktene som omtaler forpakterens forpliktelser overfor Jens Larsen Holm lyder i sin helhet som følger: «Saa binder jeg mig til at halde Eieren forsvarlig Kost ved mit eget Bord af hvad jeg selv med min Familie nyder, samt al førnøden Vask af hans Klæde, samt at vedlikehalde samme med Lagning og Reenhaldelse af hans Værelse, samt fornødent Tilsyn ved Sygdomstilfælde.» Som sikkerhet for at brukeren skulle overholde sine forpliktelser etter kontrakten, pantsatte Jens Christophersen alt sitt løsøre samt hester og kreaturer til Jens Larsen. Kontrakten inneholdt også en rekke andre punkter som regulerte leieforholdet.

Som tidligere omtalt så giftet Jens Christophersen Holm seg i 1855 med en annen halvsøster av Jens Larsen, nemlig Mathea. Etter å ha brukt Holm i noen år overtok han som eier av Rosenholm etter Ellef Christophersen i 1859 og var eier der til 1866. Jens Christophersen var enkemann da han giftet seg med Mathea, hans forrige kone Else Amundsdatter hadde dødd i Christiania våren 1853 uten å ha etterlatt seg barn. Da det ble tatt ut lysning mellom Jens og Mathea, ble det opplyst at Jens hadde oppholdt seg på Nesodden i 16 år. Ettersom han i 1853 ble skrevet Grønmo, kan det tenkes at han hadde vært på gården Grønmo i Oppegård (dagens Svartskog) som på denne tiden var et anneks under Nesodden prestegjeld. Det ser nemlig ikke ut til at Grønmo-navnet finnes på selve Nesodden.

Da Holm ble forpaktet bort våren 1853, hadde Jens Larsen fire barn i alderen fra 6 til 16 år. De

flyttet neppe inn på det lille kammerset i hovedbygningen sammen med faren sin. Men de hadde jo flere slektninger på gårder rundt omkring i nærområdet, og sannsynligvis har noen av disse tatt seg av barna til Jens. Det kan de muligens ha gjort allerede etter at moren deres døde i 1850.

Etter at forpaktningstiden til Jens Christophersen tok slutt våren 1858, ser det ut til at en Ole Christensen var bruker av Holm en kort tid. I hvert fall fikk gårdbruker Ole Christensen og kona Pauline Johannesdatter på Holm døpt datteren Alette i oktober samme året. Men da hadde gården allerede vært på salg, og i 1859 kom det inn en ny eier og bruker på Holm som også bosatte seg der.

17. mars 1858 ble Holm solgt på auksjon til sakfører Fjeldstad for 3 000 spesidaler. Gården var tidligere solgt på auksjon til Andreas Hansen Huken 12. november 1857. Men Andreas hadde misligholdt auksjonsbetingelsene, så lensmann Hiorth forlangte ny auksjon over gården hvor altså Fjeldstad fikk tilslag med det høyeste budet. Villkårene var de samme som ved den første auksjonen. Blant annet skulle Jens Larsen forbeholdes retten til bruk av det vestre værelse for sin levetid, dessuten skulle han også sikres «fornødent Brænde» for resten av livet. Og kjøperen skulle overta og innfri gårdens pantegjeld til Norges Bank og Hypotekbanken samt skifteutleggene til Jens Larsens barn (deres morsarv). Gården skulle tiltres 14. april 1858 av den nye eieren som skulle betale alle gårdens skatter og avgifter fra årets begynnelse. Men ved en skrivelse fra 12. januar 1859 overdro sakfører Fjeldstad gården Holm til pakkhusfullmektig Hannibal Iversen for 3 300 spesidaler, han tjente dermed 300 spesidaler på denne handelen. På denne bakgrunn utstedte sorenskriver Johan Henrik Egeberg auksjonsskjøte på Holm til Hannibal Iversen, kjøtet ble datert 29. januar og tinglyst 28. februar 1859. Etter fradrag av de nevnte heftelsene fra auksjonssummen på 3 000 spesidaler ble Hannibal Iversen nå skyldig Jens Larsen 1 910 spesidaler og 46 skilling. Som sikkerhet for det skyldende beløpet utstedte så Hannibal en pantobligasjon til den mindreårige (altså den umyndiggjorte) Jens Larsen Holm (med kurator) med pant i den tilkjøpte gården. Hannibal Iversen kjøpte også Skovbakken i 1881 for 4 600 kroner og var eier av både Holm og Skovbakken til han døde i 1894. Enken Petrine Iversen fikk bevilling til å sitte i uskiftet bo. I 1900 solgte hun Skovbakken til Christian Thoresen, det er samme mann som bodde der med familien sin i 1891. Og i 1902 solgte hun Holm til sønnen Håkon (f. 1863). Men han klarte ikke å holde på gården, og i 1905 ble Holm solgt på tvangsauksjon. Petrine Iversen døde i 1916 og bodde da på Nordstrand.

Hannibal Iversen var født 1826 på gården Vøyen i Asker. Han er registrert utflyttet fra Bergeie i Asker til Christiania i 1855. Han giftet seg første gang 21. oktober 1855 i Oslo domkirke med Caroline Elisabet Fredriksen, hun var født ca. 1831 i Christiania. 24. september 1856 fikk de sønnen Jørgen, de bodde da i Lakkegata på Grønland (som den gang var en forstad til Christiania, men som i geistlig henseende fortsatt tilhørte Aker) og Hannibal var fullmektig hos Chr. Schou. 15 dager senere døde Caroline Elisabet av lungebetennelse på Fødselsstiftelsen i Christiania, hun ble ikke mere enn 25 år gammel. Og bare 18 dager etter henne døde sønnen Jørgen av krampe, han var deres eneste barn.

Petrine, med patronymet Vilhelmsdatter, var født 1835 på gården Søndre Rom i Askim. Hennes bror Aslak Vilhelmsen Rom (1824–1913) var i mange år gårdbruker på Nedre Prinsdal som han fikk kjøpe på i 1859, samme året som svogeren fikk kjøpe på Holm. I første del av 1850-tallet var Aslak gårdbruker på Vestre Leirskallen som han også var eier av i noen år.

Enkemann og gårdbruker Hannibal Iversen og pike Petrine Vilhelmsdatter giftet seg 7. april 1859 i Askim. De bosatte seg samme våren på Holm som Hannibal hadde fått skjøte på tidligere samme året.

Ved folketellingen i 1865 bodde Jens Larsen fortsatt på Holm, han var da føderådsmann. På gården bodde ellers gårdbrukeren Hannibal Iversen, hans kone, deres fire barn og en tjenestefolk. Da folketellingen i 1875 ble tatt opp, var det blitt svært så folksomt på Holm, det skyldtes delvis byggingen av Smålensbanen¹⁷. Utenom Hannibal Iversen med kone og syv barn bodde det tre tjenestefolk og seks svenske jernbanearbeidere der. Rundt omkring på Holmlia bodde det da i alt 25 jernbanearbeidere, 20 av dem var svenske. Dessuten hadde husmannen Ole Halvorsen på Åsbråten tatt seg arbeid på jernbanen. I tillegg til de ni gårdene og plassene som lå på Holmlia på denne tiden var det satt opp en arbeiderbolig for jernbanearbeidere som ble kalt Lusetjernet.¹⁸ Det står at den var jernbanens eiendom, og den er oppført under løpenummer 307b som er Holm gård. Jens Larsen er ikke oppført under Holm i folketellingen fra 1875, han er heller ikke oppført i husstanden til noen av døtrene sine. Og sønnen Lauritz bodde han neppe hos, for han hadde trolig for lengst reist til Amerika. Jens bodde fortsatt på Holm da han døde i begynnelsen av 1879, så sannsynligvis er han bare uteglemt i tellingen der som ble tatt opp noen år tidligere.

De siste årene Jens Larsen levde må det ha vært mye aktivitet rundt Holm i forbindelse med byggingen av Smålensbanen. Jernbanetraséen ble lagt rett på sørsiden av tunet til gården, det ble også ekspropriert grunn fra Holm i forbindelse med dette arbeidet. 2. januar 1879 var det åpning av Smålensbanen mellom Christiania og Fredrikshald (Halden),¹⁹ og de første togene ble satt i ordinær rutetrafikk. Jens rakk akkurat å oppleve dette, 13 dager etter åpningen døde han på Holm. Han var da fortsatt umyndiggjort og hadde Hans Eriksen Hauketo som kurator. Under skifteforhandlingene 5. februar 1879 er arvingene og barna oppgitt som Lauritz (myndig og i Amerika), Mathea (g.m. tollrorskarl Julius Johnsen, Oslo gate 2b), Maren (g.m. fiskehandler Carl Christoffersen, Smedgata 3 på Enerhaugen) og Anne (g.m. repslager Peter Holm, Normannsgata 12 på Kampen). Anne Johanne ble passende nok hetende Holm til etternavn, men det navnet kom fra hennes danskfødte ektemann og ikke fra gården hvor hun vokste opp. Skiftet etter Jens ble sluttet 18. juni samme året. Bruttoverdien i boet var på 11 891 kroner og 93 øre. Det meste av dette bestod av to obligasjoner i Hypotekbanken, bankinnskudd, lån til to svigersønner og forskudd på arv til sønnen Lauritz. Nettoverdien i boet var på 11 261 kroner og 17 øre. Jens satt altså godt i det rent økonomisk da han døde, i motsetning til hans to halvbrødre. Gårdbruker Hannibal Iversen Holm møtte ved skiftet for å ivareta interessene til den fraværende sønnen Lauritz Jensen. Lauritz var odelsgutten som skulle overta Holm, men slik gikk det altså ikke. Han ville heller søke lykken i Amerika, som så mange andre på denne tiden.

I dag er alle fysiske spor etter gården Holm borte, med et bittelite unntak. Det står nemlig igjen noen få kvadratmeter med steinmur fra grisehuset på gården. Den ligger rett på nordsiden av gangveien som går like bak bensinstasjonen. Hvis man går vestover, kan den sees like etter at bensinstasjonen er passert. Grisehuset og smia²⁰ på Holm lå et stykke nordøst for de andre husene

17 Smålensbanen skiftet navn til Østfoldbanen i 1930. Skrivemåten var Smaalensbanen frem til 1921.

18 Dette var Holm, Rosenholm, Lia (plass), Søndre Ås, Nordre Ås, Åsbråten (plass), Skovbakken, Ravnåsen og Rydningen. De tre plassene Nordre Kjenslie, Søndre Kjenslie og Oreleina var allerede nedlagt, de ble fraflyttet en gang innen 1865.

19 Dette var vestre linje om Moss, hele strekningen frem til Kornsjø ved svenskegrensen ble åpnet i juli samme år. Østre linje om Mysen ble åpnet først 24. november 1882.

20 Smia var en liten bygning som lå like nord for grisehuset.

på gården, grisehuset på grunn av lukta og smia på grunn av brannfaren. Grisehuset ble revet litt ut på 1960-tallet, men murrestene lå der godt synlig helt frem til starten av Holmlia-utbyggingen. Grisehuset ble benyttet som kontor av tyskerne på slutten av krigen, senere har det også blitt brukt som bolighus i noen år.

CHRISTIAN FREDRIK LARSEN OG SØNNEN MARTIN CHRISTIANSEN PÅ LJAN

Som tidligere omtalt var det Lars Christiansens eldste sønn Christian Fredrik Larsen som overtok Nedre Ljan som eier og Øvre Ljan som bygsler i 1817.²¹

I 1837 solgte Christian Fredrik unna to stykker jord til Gjertrud Maren Juel på Stubljan for 650 spesidaler, hun var eier av Ljansgodset og enke etter Lars Ingier. Med på salget fulgte også et vannfall i Ljanselva som lå ved siden av det søndre jordstykket og bruksretten til et annet lite stykke jord sør for elven. Dette utgjorde 1/4 av Nedre Ljan og eiendommen ble kalt Vestengen (skyld 1 daler, 1 ort og 17 skilling). I 1841 solgte så Christian Fredrik den gjenværende hovedparten av Nedre Ljan til sin eldste sønn Martin Christiansen (1818–1869) for 1 600 spesidaler. Men Christian Fredrik forbeholdt seg bl.a. retten til å bruke og bebo deler av husene på gården inntil han fikk bygget seg hus på hans tilbygglete eiendom Øvre Ljan. Og om han ikke fikk bygget seg nye hus der, så skulle han og kona ha rett til å være på Nedre Ljan resten av livet. I 1848 fikk Christian Fredrik kongelig skjøte på eiendommen Øvre Ljan (ny skyld 4 daler, 4 ort og 10 skilling) for 1 000 spesidaler og en jordavgift som bestod av årlig levering til Christiania stiftsprosti av 8 favner granved, 2 favner bjørkeved samt 4 skjepper og 3 1/2 fjerdingkar bygg. Inkludert i betalingen på 1 000 spesidaler til Opplysningsvesenets fond var en årlig kornrente på 4 tønner og 3 fjerdingkar bygg kapitalisert til 333 spesidaler og 40 skilling, dette beløpet ble fratrukket kjøpesummen. Det benefiserte jordegodset beliggende på øst- og sørsiden av Ljanselva kom nå altså på private hender. Senere samme året inngikk Gjertrud Maren Juel, ved sin sønn løytnant Marius Ingier, og Christian Fredrik Larsen et forlik angående delet mellom Stubljan med Vestengen og Øvre Ljan. Men Christian Fredrik Larsen døde av tæring allerede i begynnelsen av 1850, han ble da oppgitt å bo på Store Ljan. Han etterlot seg seks barn, to barn var døde, det var den nest eldste sønnen Lars (1819–1841)

21 Grensen mellom matrikkelgårdene Øvre Ljan og Nedre Ljan gikk langs Ljanselva, Øvre Ljan lå på øst- og sørsiden og Nedre Ljan på vest- og nordsiden. Et unntak fra dette var området rundt Øvre Ljanskollen og Sloråsen som i dag i sin helhet ligger under gårdsnummer 194, altså Nedre Ljan. Men historisk sett må en del av dette området ha ligget under Øvre Ljan. På slutten av 1800-tallet ble nemlig flere eiendommer i dette området beliggende under matrikkelgårdene Nedre Ljan, Øvre Ljan og Ljabru slått sammen og lagt under eiendommen Liadalen (194/26) som er matrikulert under Nedre Ljan. Øvre Ljans gårdsgrense gikk tidligere helt øst til Prinsdalsbekken, det kan leses ut av en skylddelingsforretning fra 1858 da plassen Slora ble fradelte Øvre Ljan.

I forbindelse med byggingen av den nye Mosseveien og det nye Herregårdskrysset (ferdig 1970) ble den nederste delen av Ljanselva lagt i en tunnel gjennom fjellet. Tidligere rant elva åpent under der Hallager kunstgress (Hallagerbanen) ligger i dag, videre på nedsiden/østsiden av tunet på Nedre Ljan og derfra et stykke sørvestover til den møtte Lusetjernbekken som den hadde felles løp med ut i Fiskevollbukta. Det historiske tunet på Nedre Ljan, på vestsiden av det tidligere elveløpet, har i dag adresse Herregårdsveien 38. I forbindelse med en fradeling i 1930 har et større område rundt gårdstunet (ca. 50 mål) blitt lagt under gårdsnummer 185, altså matrikkelgården Øvre Ljan på øst- og sørsiden av elva. I dag benyttes både Øvre Ljan og Store Ljan på kart som navn på gårdstunet. Men den vanlige betegnelsen på gårdstunet i dag er Store Ljan. Store Ljan er et navn som av og til er blitt brukt om gården Nedre Ljan fra senest midten av 1700-tallet, på 1800-tallet kunne det også brukes som et fellesnavn på Nedre Ljan og Øvre Ljan. Gårdstunet som i dag kalles Øvre Ljan eller Store Ljan er altså egentlig tunet på det historiske Nedre Ljan. Dette har skapt en del forvirring blant folk, og gårdene er forvekslet i flere skriftlige fremstillinger. Øvre Ljan ser ellers ut til å ha blitt lagt øde i forbindelse med svartedauden, og det er derfor uvisst hvor tunet på gården lå. Av lensregnskaper fra 1600-tallet går det frem at Nedre Ljan tidligere ble kalt for Vestre Ljan og Øvre Ljan for Østre Ljan, samtidig ble Stubljan kalt for Søndre Ljan.

og sønnen Carl Johan (1827–1844). Samme året som Christian Fredrik døde fikk enken Inger Vebjørnsdatter bevilling til å sitte i uskiftet bo.

Den eldste sønnen Martin giftet seg 1. september 1848 i Oslo hospital kirke med jomfru Karen Marie Thoresen (1821–1870) på Ekeberg. De hadde fått kongelig bevilling til å gifte seg uten foregående lysning. Betegnelsen jomfru indikerer en høyere sosial status enn om Karen Marie bare hadde blitt kalt pike. Karen Marie var født i Sigdal, hun ble konfirmert i Oslo hospital kirke i 1837, men der er uvisst hvor hun da bodde. Hennes far var skipskaptein.

Høsten 1851 inngikk Inger Vebjørnsdatter et forlik med garver Georg Peter Rasch på Ljabru om overdragelse av det under Øvre Ljans beliggende nedre vannfall i Ljanselva med rett til oppdemming og grunn til damfeste. Inger erkjente også at Rasch var berettiget til, som hittil, å benytte øvre vannfall på eiendommen. For alt dette skulle Rasch betale en erstatning på 70 spesidaler. Det aktuelle området lå rett nedenfor Ljabru møllebruk og ble fradelt Øvre Ljan ved en skylddelingsforretning avholdt i desember 1853 og tinglyst i februar året etter (skyld 3 skilling), skjøtet ble utstedt i februar 1854 og tinglyst i april samme år. Et skjøte fra 1855 viser ellers at garver Rasch var eier av det nevnte møllebruket som må ha vært en kornmølle. Ved det sistnevnte skjøte datert 4. oktober og tinglyst 2. november 1855 solgte garver Rasch en part av Ljabru (skyld 2 ort og 4 skilling, 1/6 av Ljabru) til kjøpmann Tollef Olsen av Christiania for 1 100 spesidaler. Det bestod av et stykke jord langs «Liabroe-Elven» (Ljanselva) med tilhørende vannfall. Det strakk seg fra en stein i elven beliggende 90 alen nedenfor kvernbruket (kornmølla) som tilhørte Rasch og strakk seg nedover så langt eiendommen hans gikk. Tollef hadde rett til damfeste og enerett til bruk av elven i det tilkjøpte området. Her etablerte Tollef Olsen en kruttmølle som var i drift til den sprang i lufta natt til 29. mai 1884. Da omkom to kruttarbeidere, den ene var kruttmesterens sønn Johan Fritjof Johnsen (f. 1865), og den andre var en svenske ved navn Anders Pedersen (oppgitt fødselsår 1846 og 1850). Johan Fritjof var født og oppvokst i Liadalen. Anders losjerte i 1875 på Slora og var jernbanearbeider, etter at jernbanen var ferdig bygget må han ha tatt seg arbeid på kruttverket. Den tidligere plassen Slora under Øvre Ljan ble i 1873 solgt av Johan Rasch (sønnen til Georg Peter Rasch) til «Liadalen Compagni».

I 1855 skjøtet enken Inger Vebjørnsdatter eiendommen Øvre Ljan til den daværende nest eldste sønnen Vebjørn (1820–1857) for 3 500 spesidaler og føderåd med en anslått årlig verdi av 38 spesidaler. Han måtte også svare for jordavgiften til stiftsprostiet. En del av føderådet gikk ut på at Inger fritt kunne bruke plassen Nordre Slora så lenge hun levde. Når det gjaldt husværelse, forbeholdt hun seg bruken av det såkalte langkammer og adgang til kjøkkenet, stolpeboden og kjelleren, dessuten fornødent husrom til sine kreaturer. Hennes tilhørende hus, som bestod av den østre bygning og fårehuset, skulle hun fritt kunne bruke og benytte seg av så lenge hun levde. Men ved hennes «avgang» skulle dette bli kjøperens eiendom. Dette er etter alt å dømme husrom og bygninger på Nedre Ljans grunn. Det er ikke kjent at det har vært noe gårdstun beliggende på Øvre Ljans grunn. Den østre bygningen kan være det ene av bolighusene som er oppført under Store Ljan i folketellingen fra 1865, og hvor da Inger Vebjørnsdatter bodde sammen med tre av sine voksne og ugifte barn.

I slutten av 1855 solgte Vebjørn Christiansen Øvre Ljan et stykke jord langs Ljanselva og hans andel i denne (skyld 1 skilling) for 100 spesidaler til handelsborger Tollef Olsen av Christiania som altså etablerte kruttmølla i Liadalen. Jordstykket strakk seg fra enden av det jordstykket eller tomte som Tollef tidligere hadde kjøpt av Rasch i Ljabru og oppover langs elven til et berg nærmest Rasch sitt

møllebruk. Tollef skulle ha uinnskrenket rett til oppdemming og etablering av renneanlegg på den tilkjøpte eiendommen.

21. januar 1857 ble det inngått en kontrakt mellom brødrene Martin og Vebjørn Christiansønner Ljan om at Martin skulle bruke Øvre Ljan i en periode på tre år, det skulle også omfatte de bygningene som Vebjørn hadde fått overdratt fra moren sin. Vebjørn må da allerede ha fått overdratt de bygningene som er nevnt i skjøtet fra 1855, selv om moren fortsatt var i live. Martin skulle da også sørge for underhold av broren sin. Vebjørn var ugift og hadde ingen livsarvinger. Han var alvorlig syk, og 28. februar 1857 opprettet han et testamente der det ble bestemt at hans søsken Christian, Jørgen, Johannes og Mathea skulle arve alt han eide etter hans død. Brødrene skulle arve hver sin brorlodd og søsteren en søsterlodd (altså halvparten av hver av brødrene).²² Testamentet innledes som følger: «Dersom Gud efter sit Raad har besluttet jeg ikke skal blive helbredet af denne Sygdom jeg nu lider af, da har jeg underskrevne Vebjørn Christiansen Liahn besluttet, ...». Bare tre dager etter at dette ble skrevet døde Vebjørn av tæring, akkurat som faren sin. Ved et skjøte datert og tinglyst 5. juni 1857, samme dag som testamentet ble tinglyst, solgte de fire arvingene et stykke jord (skyld 6 skilling) fra Øvre Ljan beliggende ved Ljanselva til Tollef Olsen for 300 spesidaler. Jordstykket grenset i nord mot Tollef Olsens eiendom Liadalen. Og ved en kjøpekontrakt datert 30. mars 1857 og tinglyst 8. januar 1858 solgte de eiendommen Øvre Ljan til sin bror Martin for 4 170 spesidaler, han var den eneste av søsknene som ikke hadde arvet noe av den.

Martin var nå eier av både Nedre og Øvre Ljan og satte i gang med utparsellering av Øvre Ljan. Eiendommene som ble fradelt Øvre Ljan under Martin Christiansens eiertid var Slora i 1858 (skyld 4 ort og 19 skilling), Skovbakken i 1860 (skyld 2 ort og 17 skilling), Lusetjerndalen (skyld 16 skilling) og Rønningen (Rydningen) (skyld 1 ort) i 1861 og Ravnåsen i 1862 (skyld 5 skilling). Det ble også fradelt en part av Øvre Ljan i 1859 (skyld 5 skilling) som var solgt til Tollef Olsen, eiendommen grenset til Slora.

Slora var en gammel husmannsplass under Øvre Ljan som ble forpaktet bort av Christian Fredrik Larsen til skomaker Johannes Nilsen og kona etter en kontrakt fra 1827. Tunet på plassen lå rett vest for der den gamle stasjonsbygningen ved Hauketo jernbanestasjon ligger i dag. Slora ble fraflyttet en gang mellom 1875 og 1891 og slått sammen med flere eiendommer fradelt Nedre Ljan, Øvre Ljan og Ljabru og lagt under bruksnummer 26 under matrikelgården Nedre Ljan (eiendommen kalles Liadalen i folketellingen fra 1900). Slora var en ganske stor eiendom og utgjorde ved fradelingen så mye som 1/5 av hele Øvre Ljan. Senere samme året som Martin fradelte Slora og solgte plassen til Vilhelm Hansen (eieren av Hauketo), inngikk han en overenskomst med moren sin som hadde rett til å bruke Nordre Slora som en del av sitt føderåd. I stedet for at moren skulle bruke Nordre Slora og en bestemt myr, skulle hun nå få rett til å bruke et annet stykke jord som lå i Øvre Ljans innmark nedenfor den såkalte Øvre Ljans broa grensende til elva i vest.

Lusetjerndalen var bare en skogsteig uten bebyggelse som ble solgt til firmaet M. & H. Ingier.

Skovbakken, Rydningen og Ravnåsen blir hevdet å ha vært husmannsplasser, men dette ser ikke ut

²² Ved arveloven av 1854 ble det ikke lenger skilt mellom kjønnene, etter dette var ikke brorlodd og søsterlodd juridiske begreper. Men da Vebjørn Christiansen testamenterte bort sin formue i 1857, stod han selv sagt fritt til å fordele arven mellom sine søsken slik som han selv ville.

til å være dokumentert noe sted. Ingen av disse bostedene er oppført i noen av manntallene for Aker fra perioden 1833–43. Det er heller ikke mulig å finne noen husmannskontrakter oppført i panteregistrene for Øvre Ljan, uten at det betyr så mye. Og det står ingen ting om husbygninger i noen av skjøtene som ble utstedt i forbindelse med fradelingene, uten at det heller er så mye å legge vekt på. I kirkebøkene for Oslo / Oslo hospital ser det ikke ut til at Skovbakken, Rydningen eller Ravnåsen nevnes før fradelingene fra Øvre Ljan. Men til dette må det bemerkes at det i kirkebøkene ofte bare brukes betegnelser som Ljanseie, Store Ljanseie o.l., og ikke selve plassnavnene.

Etter alle disse fradelingene bestod Øvre Ljan av en eiendom med skyld 2 daler, 4 ort og 10 skilling, hele matrikelgården hadde en skyld på 4 daler, 4 ort og 10 skilling.

Det ble også fradelt en rekke parter av Nedre Ljan i tiden hvor Martin Christiansen var eier. Det var Ingier-familien på Stubljan og Tollef Olsen som drev kruttmølla i Liadalen som kjøpte opp gårdparter som grenset opp til deres egne eiendommer. I 1850 solgte Martin 1/5 av sin gjenværende eiendom Nedre Ljan med underliggende plass Fiskevollen (skyld 4 ort) til Gjertrud Maren Juel på Stubljan for 800 spesidaler. Hun eide nå 40 prosent av hele matrikelgården medregnet parten hun kjøpte i 1837 (Vestengen). Men Gjertrud Maren døde bare 20 dager etter at skjøtet ble utstedt, 76 1/2 år gammel. I 1858 solgte så Martin 1/3 av sin gjenværende eiendom Nedre Ljan (skyld 1 daler og 8 skilling) til M. & H. Ingier for 1 200 spesidaler. De eide nå 60 prosent av hele matrikelgården.²³ Deretter var det flere eiendomssalg til Tollef Olsen som kjøpte en part med skyld 3 ort og 14 skilling for 1 000 spesidaler i 1858, en part med skyld 2 ort og 20 skilling for 500 spesidaler også i 1858 og en part med skyld 8 skilling som ble fradelt i 1864. Det som var igjen av gårdsbruket Nedre Ljan var da bare en eiendom med skyld 4 ort, det utgjorde en ganske liten del av hele matrikelgården som hadde en skyld på 5 daler, 1 ort og 19 skilling.

Ved folketellingen i 1865 er det oppført i alt 16 personer i 2 bolighus under Store Ljan som bestod av løpenumrene 301 og 322 (Øvre Ljan og Nedre Ljan). Martin Christiansen kalles gårdbruker og stasjonsholder og bodde der sammen med kona (som her ble kalt Kaja) og barna Christianna (13 år), Marius (12 år) og Christian (10 år). I det samme huset bodde det fire tjenestefolk og tre skysskarler. Tjenestefolkene var en tjenestepike, en stallkarl, en gårdskar og en dagarbeider. Tre av tjenestefolkene og to av skysskarlene var født i Sverige. Og som man ser av tellingen, så må Nedre Ljan på denne tiden ha vært skysstasjon. I det andre bolighuset på Store Ljan bodde enke og livørekone Inger Vebjørnsdatter sammen med de tre godt voksne og ugifte barna Mathea (42 år), Johannes (40 år) og Jørgen (36 år). Inger hadde livøre (føderåd) i Øvre Ljan, men som tidligere nevnt har hun etter alt å dømme bodd i et hus beliggende på Nedre Ljans grunn.

Martin Christiansen fikk etter hvert store økonomiske problemer. I 1860-årene ble det avholdt en rekke eksekusjonsforretninger hos ham. Det ble tatt utlegg både i avling, løsøre, godtgjørelse for stasjonshold og postbefordring og gårdene Nedre Ljan og Øvre Ljan.

I matrikelrevisjonen utarbeidet etter lov av 1863 (trykket 1869) blir de gjenværende partene av Øvre Ljan og Nedre Ljan som tilhørte Martin Christiansen beskrevet som følger:

23 Regnet etter landskyld, ikke etter areal.

Øvre Ljan

Jord: 80 mål utmerket god sandblandet leirmuld og 20 mål bakket sandblandet leirmuld
Årlig avling: 6 tønner hvete, 8 tønner rug, 32 tønner bygg, 32 tønner havre, 2 tønner erter, 160 til 200 tønner poteter og 180 skippund høy
Kreatur: 2 hester, 8 storfe og 2 svin

Øvre Ljan hadde hjemhavn hvor det kunne dyrkes 20 mål og skog til husbruk. Gården ble «mindre godt» dyrket. Skylda ble foreslått satt ned fra 2 daler, 4 ort og 10 skilling til 2 daler, 4 ort og 3 skilling.

Nedre Ljan

Jord: 20 mål utmerket god jord og 20 mål god jord
Årlig avling: 3 tønner hvete, 8 tønner bygg, 16 tønner havre, 100 tønner poteter og 100 skippund høy
Kreatur: 1 hest, 4 storfe og 1 svin

Skylda ble foreslått satt opp fra 4 ort til 4 ort og 21 skilling.

14. mars 1869 døde Martin Christiansen på Nedre Ljan. Dødsfallet ble anmeldt av broren Christian som var den eneste av hans fire gjenlevende søsken som ikke bodde på Store Ljan i 1865. Martin ble gravlagt i familiegravstedet på Oslo kirkegård, han etterlot seg enken Kaja Thoresen og barna Janna (17 år), Marius (14 år) og Christian (13 år). Det er ikke funnet noe skifte etter Martin, men i følge kirkeboka var boet hans fallitt. Og i følge dødsfallsprotokollen var boet eier av gården Store Ljan²⁴ med innbo og besetning, men var «beheftet til fuld Værdi». Martin etterlot seg altså ingen nettoverdi. Like etter at Martin døde ble Nedre Ljan og Øvre Ljan solgt på auksjon, og hans enke flyttet fra gården. Da Karen Marie Thoresen døde 20. september 1870, oppholdt hun seg på Holtet øvre i Aker og hadde fattigunderstøttelse. Martins mor, Inger Vebjørnsdatter, ble derimot boende på Ljan hvor hun hadde tinglyst føderåd. Det var å anse som en heftelse i gården som var gjeldende uavhengig av hvem som var eier. Da Inger døde 1. april 1871, ble bostedet oppgitt som Store Ljan. Det var sønnen Christian som anmeldte dødsfallet, han bodde i hus nr. 28 på Enerhaugen, andre kilder viser at han da bodde i Smedgata 28. Inger hadde vært sengeliggende de siste årene, og sognepresten hadde vært hos henne flere ganger, siste gang 8. mars. Skiftet etter Inger ble åpnet 5. april 1871 og sluttet 3. juli 1872. Ved åpningen av skiftet er barna oppgitt som Johannes (utvandret til Nord-Amerika for to år siden, ukjent oppholdssted), Jørgen (til stede), Christian (til stede) og Mathea (boende på Ljan, til stede). De øvrige arvinger var hennes avdøde sønn Martins tre barn som ble oppgitt som Marius (17 år, boende i Grubbegata 3, til stede), Christian (15 år) og Johanne (18 år, boende hos bademester Olsen på Rikshospitalet). Christian het egentlig Christian Fredrik og var oppkalt etter sin farfar. Og datterens navn er skrevet feil i skiftet. Ved dåpen skrives navnet Inger Christiane, og som tidligere vist er hun også kalt både Christianna og Janna. I boet etter Inger Vebjørnsdatter var det en del ubetydelig og nesten verdiløst løsøre som ble overlatt datteren Mathea for hennes assistanse under den avdødes sykdom og begravelse m.m. Dessuten var det en obligasjon med pant i gård nr. 80 i Ekebergbakken fra 1852 pålydende 885 spesidaler, den stod nå til rest med 320 spesidaler. Bruttoverdien i boet var på 347 spesidaler og 5 skilling, dette var inkludert renter av obligasjonen. Utenom kostnader til skifte og begravelse ble

24 Store Ljan brukes her som en fellesbetegnelse på gården Nedre Ljan og eiendommen Øvre Ljan.

datteren Mathea tilstått 40 spesidaler til utstyr. Nettoverdien i boet var på 272 spesidaler og 56 skilling som ble delt i fem like arveparter, den ene av dem ble igjen delt likt mellom de tre barna til sønnen Martin. Døtre hadde fått samme arverett som sønner i 1854.

SALG AV LJANS-GÅRDENE

8. april 1869 ble gården Nedre Ljan med skyld 4 ort og 8 skilling solgt på auksjon etter forlangende av overrettssakfører Johan Pettersen. Gården ble solgt med hjemmel i et skadesløsbrev fra 1860 (tinglyst 1861) på 600 spesidaler hvor Martin Christiansen Ljan hadde pantsatt gården til Tollef Olsen og Vilhelm Hansen Hauketo. Gården skulle selges slik den var ved pantsettelsen, med de samme rettigheter og «herligheder». Den nyoppførte stasjonsbygningen på Nedre Ljan var ikke pantsatt, bare grunnen den stod på, så selve stasjonsbygningen skulle egentlig ikke være med i salget. Men dette ble det gjort en endring på, og gården med stasjonsbygningen ble solgt til M. & H. Ingier for 2 000 spesidaler. Inkludert i dette var eiendommen med skyld 8 skilling som ble fradelt i 1864 etter at pantet ble etablert. Skjøtet på Nedre Ljan ble utstedt av sorenskriver Johan Henrik Egeberg 28. april og tinglyst 7. mai 1869. Marius Ingier på Stubljan døde som 60 år gammel ungkar i 1864. Men navnet på firmaet som han og broren drev ble beholdt også etter at Helle Ingier overtok ansvaret for det store Ljansgodset alene. M. & H. Ingier eide allerede tre større parter av Nedre Ljan etter eiendomskjøpene i 1837, 1850 og 1858. Etter dette siste kjøpet i 1869 var firmaet eier av litt over tre fjerdedeler av hele matrikkelgården. I matrikkelen fra 1886 er bruksnummer 1 de to eiendommene som ble tilkjøpt i 1837 (Vestengen) og 1850, bruksnummer 20 er eiendommen med gårdstunet som ble tilkjøpt i 1869 og bruksnummer 25 er eiendommen som ble tilkjøpt i 1858. Fra sistnevnte eiendom var det da fradelt en rekke boligtomter.

22. juni 1869 ble eiendommen Øvre Ljan med skyld 4 daler, 4 ort og 7 skilling solgt på auksjon etter forlangende av overrettssakfører Jørgen Young Bruun. Eiendommen ble solgt med hjemmel i en obligasjon fra 1855 på 1 000 spesidaler hvor Vebjørn Christiansen hadde pantsatt Øvre Ljan til broren Martin. Denne pantobligasjonen tilhørte nå frøken Johanne Steen. Det var hele eiendommen det var tatt pant i som ble solgt. I tillegg til den gjenværende hovedparten av eiendommen var det alle de åtte mindre partene som var skilt ut fra Øvre Ljan etter at Vebjørn pantsatte gården i 1855, i tillegg til en liten eiendom med skyld 4 skilling som var skilt ut fra Slora og dermed indirekte fra Øvre Ljan. Jørgen Young Bruun fikk selv tilslag på alt dette for 1 700 spesidaler, men han solgte etter hvert alle eiendomspartene ut igjen. Skjøtet til Bruun ble utstedt og tinglyst 1. oktober 1869.

Ved skjøte datert 20. september og tinglyst 1. november 1872 solgte Jørgen Young Bruun småbruket Slora til Johan Rasch på Ljabru, som tidligere omtalt så solgte Johan Rasch bruket videre til «Liadalen Compagni» i 1873.

Ved skjøte datert 4. desember og tinglyst 6. desember 1872 solgte Jørgen Young Bruun småbruket Ravnåsen tilbake til den opprinnelige eieren Christen Haagensen som umiddelbart solgte videre til urmaker Johan Olsen Lie. Skjøtet til sistnevnte er datert 31. januar og tinglyst 7. februar 1873. Johan Lie var sønn av Ole Halvorsen og Johanne Hansdatter som bodde i Lia på Holmlia fra senest 1857 (men neppe særlig før), han var født 1846 på en plass under Nøstvet i Nordby i Ås prestegjeld. Johan Lie var eier av Ravnåsen helt til han døde i 1942,²⁵ men han bodde aldri der selv.

25 I folketellingen fra 1875 er det feilaktig oppført at en Johan Wilhelmsen da var eier av Ravnåsen.

Etter noen år i Christiania flyttet han til Bekkelaget hvor han hadde kjøpt seg tomt og bygget hus.

Ved skjøte datert 31. desember 1872 og tinglyst 7. februar 1873 solgte Jørgen Young Bruun småbruket Skovbakken til Hans Jørgen Olsen som var sønn til den opprinnelige eieren Ole Hansen. Men ved folketellingen i 1875 er det Ole Hansen som kalles selveier. Så det er *mulig* at skjøtet på Skovbakken ble utstedt til sønnen som en ren formalitet, men at Ole ble ansett for å være den faktiske eieren. Skovbakken ble skjøtet videre fra Hans Jørgen til Hannibal Iversen Holm i 1881. Et par måneder etter at skjøtet til Hannibal ble utstedt er Hans Jørgens foreldre og fire søsken registrert i kirkeboka som utvandret til Amerika, de skrives da Skovbakken til etternavn. 3. juni 1881 reiste de fra Christiania med oppgitt reisemål Fargo, Dakota,²⁶ men i emigrantprotokollen er bare tre av barna oppført. Hans Jørgen selv bodde på Skovbakken som tømmermann i 1875 sammen med kone, foreldre, søsken og en rekke jernbanearbeidere. Han døde rett før familien reiste til Amerika, og hans enke og fire barn reiste til Fargo sammen med resten av husstanden på Skovbakken.

Ved skjøte datert 15. januar og tinglyst 7. februar 1873 solgte Jørgen Young Bruun småbruket Rydningen tilbake til den opprinnelige eieren Kristoffer Monsen, han var eier og beboer der til han døde 80 år gammel som enkemann uten livsarvinger i 1899. Men han hadde en stedatter som var testamentarving.²⁷

Ved skjøte datert 24. april og tinglyst 2. mai 1873 solgte Jørgen Young Bruun det gjenværende av eiendommen Øvre Ljan (skyld 2 daler, 4 ort og 10 skilling) til grosserer Helle Inger (godseier Hans Helle Juel Ingier) på Stubljan. Med i salget var eiendommen Lusetjerndalen (skyld 16 skilling) som Helle og broren Marius tidligere hadde vært eiere av, det var også den lille parten av Øvre Ljan (skyld 5 skilling) som ble fradelt i 1859. For alt dette betalte Helle Ingier 1 950 spesidaler.

OPPSUMMERING

Etter at Martin Christiansen døde i 1869, og Nedre Ljan og Øvre Ljan ble solgt på auksjon samme året, var det gått omtrent 100 år siden hans oldefar Christian Fredrik Jensen hadde blitt eier av Holm, Ås og Nedre Ljan. Og enda litt lenger siden han fikk bygselseddel på Øvre Ljan. Og nå var alle gårdene ute av familien. Christian Fredrik Jensen uttrykte i 1797 et ønske om at alle gårdene, med alt løsøre, skulle beholdes samlet. Den eldste sønnen Jens døde alt i 1786, 38 år gammel, han var etter alt å dømme ugift. Og den nest eldste og ugifte sønnen Michael ønsket ikke å overta noen av gårdene. Dermed ble det til at den tredje eldste sønnen Lars (daværende nest eldste) overtok alt sammen. Men Lars var ikke like interessert i å holde «eiendomsimperiet» samlet, han ville dele alt jordegodset mellom sine to sønner fra sitt første ekteskap. Christian Fredrik overtok Nedre Ljan og Øvre Ljan, den siste bare som bygsler, og Jens overtok Holm og Ås. Men Jens var alt for ung til å kunne klare å drive de to gårdene, så de ble etter kort tid solgt tilbake til faren. Da Lars Christiansen døde, ble Jens på ny eier av Holm. Og en del år senere delte Lars' enke og andre kone Abigael Andreasdatter gården Ås mellom deres to sønner Johan Fredrik og Martin. Så alle de fire sønnene til Lars fikk overta hver sin gård, i tillegg til at Christian Fredrik også fikk bygsle Øvre Ljan

²⁶ Fargo ble tilhørende delstaten Nord-Dakota etter delingen av territoriet i 1889.

²⁷ Hvis Ravnåsen, Skovbakken og Rydningen ikke har vært husmannsplasser, så har det heller ikke stått noen hus der da Øvre Ljan ble pantsatt i 1855. Det betyr i så fall at det bare var selve *grunnen* som var pantsatt og som ble solgt på auksjonen i 1869. Husene tilhørte da hele tiden brukerne og beboerne der, det var bare selve eiendommen de måtte kjøpe tilbake.

som han kjøpte noen år etter at hans eldste sønn Martin hadde overtatt Nedre Ljan. Bare Ljans-gårdene gikk en generasjon videre i slekta ved at Martin Christiansen overtok begge disse. Martin var første eier av både Nedre Ljan og Øvre Ljan. Men da han ble eier av Øvre Ljan, var Nedre Ljans areal betydelig redusert etter frasalg av to parter av eiendommen.

FAMILIENE INGIER OG HALLAGER

Innen 1873 var både Øvre Ljan og Nedre Ljan blitt en del av Ljansgodset. Helle Ingiers sønn Frithjof Ingier (1849–1906) bosatte seg nå på Nedre Ljan sammen med familien sin, han hadde giftet seg våren 1872. Ved folketellingen i 1875 bodde han der sammen med sin kone Johanne Fredrikke (født Fuhr) og datter Thea Augusta, i tillegg til fem tjenestefolk. En av de sistnevnte var Martin Christiansen Ljans datter Inger Christiane Martinsdatter (f. 1853) som var kokke på gården. Det går ellers frem av tellingen at Stubljan, Nedre Ljan og Øvre Ljan ble drevet under ett på denne tiden. Frithjof Ingier og familien flyttet til Stubljan etter at moren hans døde i 1897, men Frithjof flyttet fra kona si en gang innen 1900 og ble skilt fra henne. Høsten 1900 oppholdt han seg i Paris. Frithjof ble gravlagt i familiegravstedet ved Oppegård kirke 21. mai 1906. Det opplyses da at han hadde dødd av hjertelammelse i Lausanne i Sveits 6. mai og at bopelen hans var Paris.

Thea Augusta Ingier (1874–1956) giftet seg 1895 i Nordstrand kirke med fabrikkeier Fredrik Emil Hallager (1861–1930) fra Christiania. De bodde først en kort tid i Christiania²⁸, men innen deres andre datter ble født i 1898 hadde de bosatt seg på Nedre Ljan, eller Store Ljan som gården da vanligvis ble kalt.²⁹ Det må ha skjedd i forbindelse med at Frithjof Ingier og familien flyttet til Stubljan. Fredrik Emil Hallager ble senere generalkonsul (for Italia) og kalles også grosserer.³⁰ Han og Thea Augusta (vanligvis bare kalt Augusta, trolig for å ikke å bli forvekslet med søsteren Thea) ble boende på Store Ljan resten av livet. Fredrik Emil Hallager ble selv aldri eier av Store Ljan. Men samme året hun ble enke, fikk Thea Augusta Hallager skjøte på Store Ljan (eiendom på ca. 50 mål fradelt i 1930) for 145 000 kroner av sin mor Johanne Fredrikke Ingier (d. 1937),³¹ moren hadde blitt eneinnhaver av firmaet M. & H. Ingier i år 1900. I 1962, seks år etter at Thea Augusta Hallager døde, ble Store Ljan solgt til Oslo kommune fra hennes dødsbo.

Men allerede i 1937 hadde Aker kommune (slått sammen med Oslo kommune i 1948) blitt eier av en stor del av Ljans-gårdene. Fire uker før Johanne Fredrikke Ingier døde ble det inngått en kontrakt med Aker kommune om salg av Stubljan og det hun eide i matrikelgårdene Øvre Ljan og Nedre Ljan. I forbindelse med dette salget ble det fradelt en mindre part av Stubljan (på østsiden

28 I 1896 bodde de i Frognerveien 3.

29 I følge den lokale folketellingen for Aker fra 1917 skjedde flyttingen til Aker nettopp i 1898.

30 I 1896 kalles han også fabrikkeier, men i 1899 kalles han generalkonsul og fabrikkeier og i 1900 generalkonsul og grosserer. I 1910 og 1920 ble han kalt generalkonsul og i 1917, 1923 og da han døde ble han kalt generalkonsul og fabrikkeier. Fredrik Emil Hallager skal ha vært generalkonsul for Italia i årene fra 1898 til 1916, så tittelen ser ut til å «henge» igjen i kildene.

31 Kjøpesummen inkluderte også parsellene 185/21 og 194/232. Selve kjøpekontrakten vedrørende Store Ljan ble inngått allerede 30. desember 1929, nesten syv uker før mannen døde. Store Ljan ble ved skylddelingsforretningen feilaktig ansett å være fradelt Øvre Ljan og ikke Nedre Ljan som den egentlig tilhørte. Eiendommen (1 skyldmark og 20 øre) fikk derfor bruksnummer 1 under gårdsnummer 185, altså under matrikelgården Øvre Ljan. Og slik ble det gamle tunet til Nedre Ljan (da kalt Store Ljan) feilaktig matrikulert under Øvre Ljan. Ved skylddelingsforretningen ble det hevdet at deler av grensen mellom Øvre Ljan (185/1) og Nedre Ljan (194/1) gikk ved Herregårdsveien (som ikke helt fulgte samme trasé som i dag) og steingjerdet (som fortsatt ligger der) sørvest for gården. Men dette er ikke historisk riktig, grensen gikk langs Ljanselva.

av Gjersjøelva ved Ljansbruket) på ca. 42 mål som ble holdt tilbake ved salget (bnr. 1).³² Den fradelte eiendommen ble kalt Stubljansbruket og fikk en skyld på 54 øre, hele gårdseiendommen hadde en skyld på 12 skyldmark og 94 øre. Den frasolgte delen av Øvre Ljan tilsvarte det som ble tilkjøpt av M. & H. Ingier i 1873, men eierskapet i Nedre Ljan var betydelig redusert etter et utall fradelinger. For eksempel var den parten av Nedre Ljan som M. & H. Ingier hadde kjøpt i 1858 nærmest fullstendig utparsellert (hovedsakelig til villatomter). Ingier-familiens eierskap i Nedre Ljan var mere enn halvert siden 1886, men det er regnet etter landskyld og ikke etter areal. Aker kommune betalte 1,6 millioner kroner for kjøpet av Ljans-gårdene, salget inkluderte også en liten tomt (skyld 2 øre) under Vestre Seter. 84 år senere tilsvarer dette nesten 60 millioner kroner, justert etter konsumprisindeksen.

Innmarka til Øvre Ljan beliggende på øst- og sørsiden av Ljanselva ble etter hvert kalt for Hallagerjordet på folkemunne, det har senere blitt et offisielt navn som også brukes på kart. Slalåmbakken som ble anlagt fra vestskråningen av Ravnåsen og ned til den søndre delen av Hallagerjordet ble av mange kalt for Hallagerbakken. Og dammen litt sør for Hallagerbakken ble kalt for Hallagerdammen. I forbindelse med utbyggingen av Holmlia forsvant både Hallagerbakken og Hallagerdammen. Som en erstatning for Hallagerbakken ble slalåmbakken fra Storeåsen og ned i Liadalen anlagt. Der Hallagerdammen lå er det i dag en liten ballplass, rett på østsiden av den gamle jernbanetraséen. Men Hallagerbakken er bevart som navn både på et borettslag, en vei, en skole og en barnehage m.m.³³ Den sørvestre delen av Hallagerbakken borettslag dekker i dag den øvre delen av den gamle slalåmbakken. Men mesteparten av slalåmbakken lå på nedsiden av den gamle jernbanetraséen. Der er det i dag fullstendig gjengrodd, og Ljabrudiagonalen (ferdig 1980) skjærer tvers gjennom området.

Fotballbanen som ble anlagt over det gamle elveleiet til Ljanselva er også oppkalt etter Fredrik Emil Hallager som i noen og tretti år bodde på Nedre Ljan (Store Ljan) like sørvest for banen. Den heter nemlig Hallager kunstgress, men kalles også for Hallagerbanen.

32 Før dette var gården udelt.

33 Navnet «De tre hår» ser også ut til å ha blitt brukt om slalåmbakken. Dette litt pussige navnet kommer av at det skal ha stått igjen bare tre store trær på toppen av Ravnåsen etter en skogbrann med påfølgende uthugging ved forrige århundreskifte. Så om det er slalåmbakken som har inspirert til bruken av navnet Hallagerbakken ved Holmlia-utbyggingen, skal være usagt. Hallagerbakken borettslag på Ravnåsen ligger i hvert fall i bakkene opp fra Hallagerjordet. Det kan ellers nevnes at Hallager-navnet har sitt opphav i Danmark hvor faren til Fredrik Emil Hallager var fra.

GÅRDSBILDER

Holm gård
Foto: Anders Beer Wilse, 1941

Søndre Ås gård
Foto: Anders Beer Wilse, 1941

Dette er det opprinnelige tunet på Ås, gården ble delt i 1849.

Nordre Ås gård
Foto: Anders Beer Wilse, 1941

Gården ble fradelt Ås i 1849 og utgjorde da 1/4 av hele Ås, regnet etter landskyld. Lars Christiansens yngste sønn, Martin Larsen fra hans andre ekteskap, var første eier og bruker der.

Store Ljan gård
Foto: Anders Beer Wilse, 1941

Uthusene på Store Ljan ligger på den andre siden av våningshuset og kan derfor ikke sees på bildet på forrige side. Dette er det historiske tunet på Nedre Ljan. I lensregnskaper fra 1600-tallet kalles gården for Vestre Ljan, som er en eldre betegnelse.³⁴ I 1930 ble et område rundt gårdstunet matrikulert under Øvre Ljan og har derfor siden vært en del av gårdsnummer 185. Dette har gjort at Nedre Ljan og Øvre Ljan ofte forveksles i skriftlige omtaler. Gården har *også* blitt kalt Store Ljan i flere hundre år. Og da ca. 50 mål rundt gårdstunet på Nedre Ljan ble fradelt som egen eiendom i 1930, fikk denne eiendommen også *formelt* navnet Store Ljan (navnet er oppført i skjøtet).

Tunene på Store Ljan og Søndre Ås er bevart, på Nordre Ås står våningshuset og stabburet igjen av de bygningene som kan sees på bildet fra 1941,³⁵ men på Holm er alle bygningene borte. På Øvre Ljan har det ikke vært noe kjent gårdstun etter svartedauden. Hovedbygningen på Store Ljan ble rehabilitert utvendig for noen få år siden. Deler av bygningen antas å være fra første halvdel av 1700-tallet. Hvis dette er riktig, så er det fremdeles bygningsdeler der fra tiden da Christian Fredrik Jensen flyttet til gården i 1753 eller 1754. Senere har det vært flere til- og ombygginger på hovedbygningen. I dag er bygningene både på Store Ljan og Søndre Ås vernet etter plan- og bygningsloven. Uthusene på Store Ljan (låve, stabbur og vognskjul/garasje) ble satt fint i stand av det lokale heimevernet (Nordstrand HV) litt ut på 1980-tallet, dette var i forbindelse med at de da fikk disponere disse bygningene av kommunen. Heimevernet hadde tidligere disponert et hus på eiendommen Rosenholm på Holmlia, men dette ble revet i forbindelse med utbyggingen i området.

Tunet på Store Ljan gård
Foto: Gunnar Hauger, april 2023

34 Tilsvarende kalles der Øvre Ljan for Østre Ljan.

35 Våningshuset ble gjenoppbygget i 1932 etter at det brant ned til grunnen samme året, det er senere tilbygget. Stabburet er fra 1922.

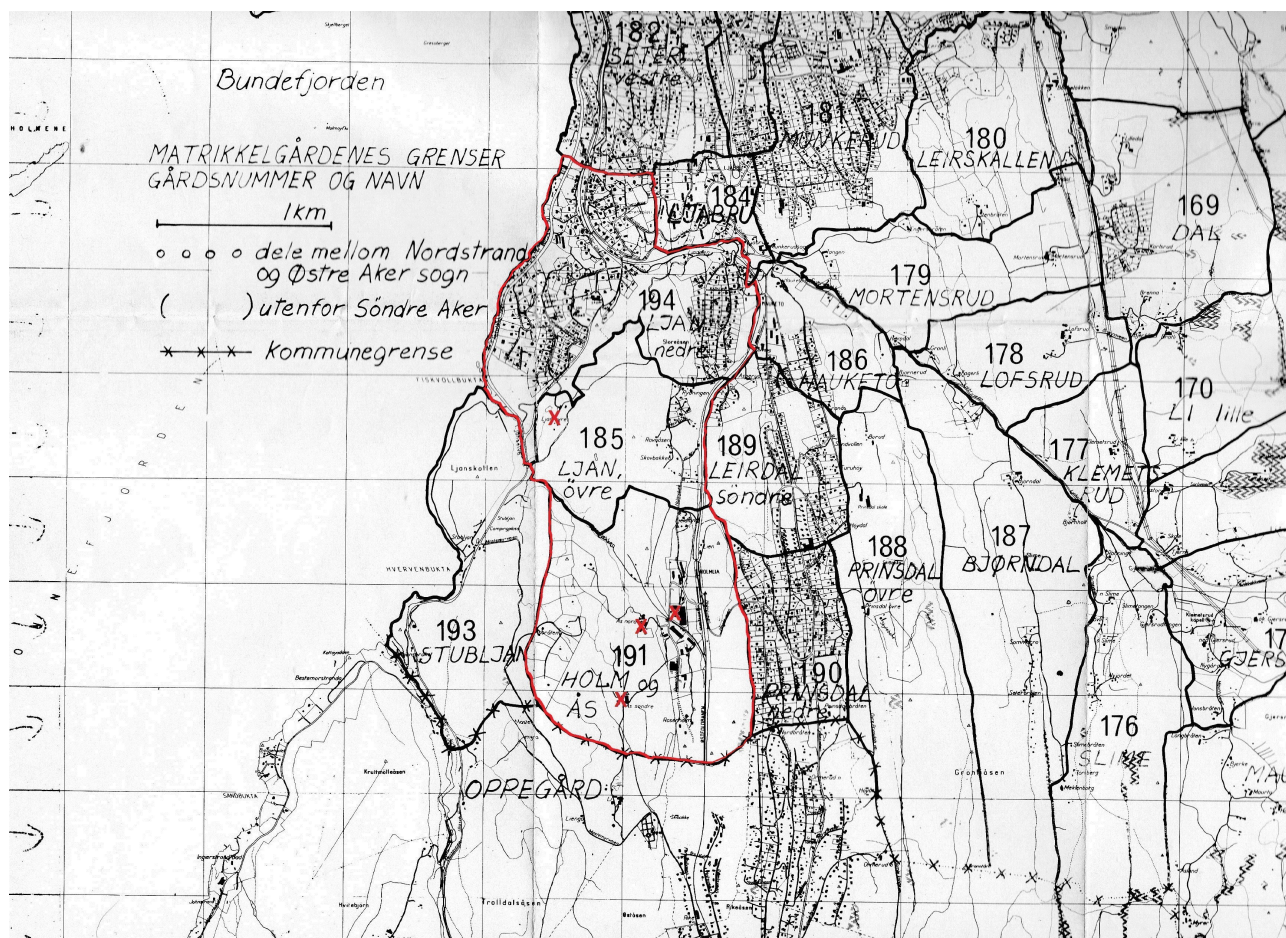
Våningshuset på Store Ljan gård
Foto: Gunnar Hauger, april 2023

Låven og stabburet på Store Ljan gård
Foto: Gunnar Hauger, april 2023

Vognskjulet/garasjen ligger et stykke bak (sør for) stabburet.

KART OVER MATRIKELGÅRDENES GRENSER

Kartutsnittet viser matrikkelgårdenes grenser i den helt søndre delen av tidligere Aker kommune samt gårdsnumrene som ble innført ved matrikkelen i 1886, kartgrunnlaget er fra før den store utbyggingen i bydel Søndre Nordstrand. Det røde omrisset avgrensener omtrentlig hele det arealet som tilhørte gårdene Holm, Ås og Nedre Ljan (Store Ljan) samt eiendommen Øvre Ljan. Og alt dette tilhørte samme familie krets i omkring hundre år, altså Christian Fredrik Jensen og hans etterslekt i to-tre generasjoner. De var eiere av Holm, Ås og Nedre Ljan og bygslere av Øvre Ljan. Legg spesielt merke til hvordan Nedre Ljans opprinnelige gårdsområde strekker seg til litt nord for der Ljan jernbanestasjon ligger i dag (til grensen mot Vestre Seter). Det aller meste av bebyggelsen på Ljan er bygget på denne gårdens opprinnelige grunn.

Gårdstunene til Søndre Ås (det opprinnelige tunet til Ås), Nordre Ås, Holm og Nedre Ljan (Store Ljan) er avmerket med røde kryss på kartet, fra sør til nord.

I den perioden hvor Christian Fredrik Jensen og hans etterslekt «rådde» over disse gårdene, gikk ikke grensen mellom Nedre Ljan og Øvre Ljan helt slik som dette kartet viser. Eiendommen Øvre Ljan omfattet ikke området rundt tunet på Nedre Ljan (naturlig nok) på vestsiden av Ljanselva,³⁶

³⁶ Altså det gamle løpet til Ljanselva, siden 1970 har den nederste delen av elveløpet gått i en tunnel gjennom fjellet lenger nord.

dessuten strakk eiendommen Øvre Ljan seg nordøstover helt til grensen mot Hauketo gård hvor plassen Slora lå.³⁷ Men i tillegg til dette har det skjedd en overføring av areal fra gnr. 184 (matrikkelgården Ljabru) til gnr. 194 (matrikkelgården Nedre Ljan) som ikke reflekteres i kartet over. I 1855 ble nemlig 1/6 av Ljabru (målt etter landskyld, ikke areal) fradelt og solgt til Tollef Olsen som etablerte en krumtømme ved Ljanselva øverst i Liadalen.³⁸ I matrikkelen fra 1886 er denne eiendomsparten fra Ljabru (løpenr. 300b) blitt *en del* av bnr. 28 under gnr. 194, altså matrikkelgården Nedre Ljan. Så ble både denne eiendommen og flere eiendommer fradelt Øvre Ljan (bl.a. Slora) og Nedre Ljan slått sammen og lagt under 194/26, eiendommen som ble kalt Liadalen.

Og i forbindelse med drabantbyutbyggingen på Holmlia, har store arealer som opprinnelig lå under gården Holm (gnr. 191 fra 1886) fått gnr. 185. Årsaken ser ut til å være at flere eiendommer og parseller har blitt slått sammen med og lagt under 185/6, som opprinnelig bare omfattet småbruket Ravnåsen (som hadde grense mot Holm). Så er det igjen utskilt nye eiendommer fra deler av denne sammenslåtte eiendommen. Da kan man lett forledes til å tro at disse opprinnelig har vært en del av småbruket Ravnåsen, noe som altså ikke er tilfelle.

Dagens gårdsnummerering samsvarer altså ikke på langt nær med de historiske gårdsgrensene, det kan være greit å vite.

37 Se note 21 på s. 21, s. 23, note 31 på s. 28 og s. 32.

38 Se s. 22. Det er fortsatt godt synlige spor etter virksomheten ved krumtømme øverst i Liadalen, både etter bygninger og vannrenner.

SLEKTSOVERSIKT

1. generasjon

JENS NILSEN, f. ca. 1675, d. 1742, g. 1) m. enke Maren Jensdatter, skifte 1722, g. 2) m. Maren Kjeldsdatter, f. ca. 1697, d. 1758. Bygsler av Ljabru fra 1719, eier fra 1738. Også eier av Kjeppestad i Ski i noen år. Bodde på Ljabru fra mellom 1711 og 1719. Maren Kjeldsdatter g. 2) 1742 i Aker m. enkemann Lars Larsen Li, f. ca. 1706, d. 1762. De bodde på Li i Oppegård.

Kjente barn i første ekteskap:

1. **Johanne Margrethe**, f. ca. 1713, d. 1766, g.m. Hans Jaspersen, f. ca. 1688, d. 1768. Hans var klokker i Ås prestegjeld fra 1732 til 1765, de bodde på Torderud i Ås.

Kjente barn i andre ekteskap:

1. **Mette Maria**, f. ca. 1723, g.m. Christen Hansen Øen som i 1754 var borger og innvåner i Christiania. I 1766 eide Christen Hansen Øen en gård på hjørnet av Tollbugata og Nedre Vollgate i Christiania samt tre leiegårder i Pipervika, disse ble samlet verdsatt til 1 260 riksdaler.
2. **Christian Fredrik**, f. ca. 1725. Se neste generasjon.

Eventuelle andre barn må ha dødd før faren og uten arveberettigede etterkommere. Maren Jensdatter etterlot seg datteren Anne Marie (f. ca. 1708) fra sitt første ekteskap med Mats Nilsen. I 1722 var Anne Marie i tjeneste hos generalmajor Johan Wilhelm von Øtken som hadde byglet bort Ljabru til hennes stefar Jens Nilsen i 1719.

2. generasjon

CHRISTIAN FREDRIK JENSEN, f. ca. 1725, d. 1809, g. 1747 i Aker m. Berthe Michelsdatter, f. ca. 1728, d. 1797. Bygsler av Øvre Ljan fra 1752 til 1797, eier av Ås fra 1768/70 til 1791, eier av Holm og Nedre Ljan fra 1768/70 til 1797. Disponerte Holm og Nedre Ljan frem til 1803. Løste ut skifteutleggene i Ljabru i 1754, men solgte gården ut av familien samme året. Oppvokst på Ljabru hvor han også bodde de første årene han var gift, bodde på Nedre Ljan fra 1753 eller 1754. Han kan muligens ha bodd noen år på Li i Oppegård sammen med moren og stefaren sin fra 1742 og frem til han giftet seg.

Barn:

1. **Jens**, f. 1748, d. 1786. Død på Nedre Ljan, trolig ugift, ingen arveberettigede etterkommere i 1797.
2. **Michael**, f. 1750, d. 1822. Ugift. Bodde på Nedre Ljan og (trolig fra 1817) Ås hvor han døde.
3. **Marthe Maria**, f. 1753, g. 1) m. Tollefsen (fornavn ukjent), g. 2) 1789 i Oslo domkirke m. seilmaker Ole Jensen Grønner, f. ca. 1761, d. 1834. I Christiania i 1797 og 1801, sistnevnte år bodde de i Revierstredet. Ole var også seilmaker i 1797 og seilmakermester i 1801. Han fikk borgerbrev i Christiania i 1791 og betalte inn 100 spesidaler i forbindelse med den såkalte sølvskatten i 1816. Ole døde hos kjøpmann Mordt i Storgata.
4. **Mette Maria**, f. 1755, d. mellom 1773 og 1797. Ingen arveberettigede etterkommere i 1797.
5. **Lars**, f. 1758. Overtok alle gårdene etter faren. Se neste generasjon.
6. **Maren**, f. 1761, d. 1841, g. 1801 i Aker m. Jacob Jacobsen, f. ca. 1771, d. 1841. På Ormerud i Oppegård. Jacob kjøpte Ormerud på auksjon i 1801. I 1826 solgte han gården til Christian Fredrik

Lund (se under), og han og Maren fikk føderåd på gården. De døde begge på Øvre Ormerud.

7. **Karen**, f. 1764, g. 1795 i Aker (med kongebrev) m. Peder Pedersen Hvalbye, f. ca. 1758. I Christiania i 1797 og 1801, sistnevnte år bodde de i Tollbugata. Peder var skoleholder i 1801.

8. **Catharina**, f. 1769, d. etter 1809, g. 1794 i Akershus slottsmenighet m. Brede Rantzau Lund, f. 1764 i Christiania, d. 1824. Bodde i Christiania frem til 1805, i 1801 i Tollbugata. Mens de bodde i Christiania var Brede kjøpmann og kannestøper/tinnstøper, han fikk borgerbrev der i 1793. Fra 1805 var de gårdbrukere på gården Bjølsen i Rygge som Brede fikk skjøte på samme året for 12 000 riksdaler. Sønnen Christian Fredrik (f. 1797) ble gift med Catharinas brordatter Mette Maria Larsdatter (altså sin kusine, se under). Sønnen Theodor (f. 1799) bodde en kort tid på gården Ås i Aker i midten av 1820-årene, like etter at han giftet seg, han bosatte seg deretter på Bjølsen i Rygge.

3. generasjon

LARS CHRISTIANSEN, f. 1758, d. 1836, g. 1) 1791 i Ås prestegjeld (med kongebrev) m. Mathea Johansdatter Altenborg, f. 1763 på Nøstvet i Ås, d. 1811, g. 2) 1815 i Aker m. Abigael Andreasdatter Bjørndal, f. 1794 på Bjørndal i Aker, d. 1854. Lars og Mathea var beslektet i tredje ledd. Eier av Ås fra 1791 (med unntak av årene 1819–1822), eier av Holm fra 1797 (med unntak av årene 1819–1822), eier av Nedre Ljan fra 1797 til 1817, bygsler av Øvre Ljan fra 1797 til 1817. Oppvokst på Nedre Ljan, bodde på Ås fra 1791, på Nedre Ljan fra 1803/04 og igjen på Ås fra 1817.

Barn i første ekteskap:

1. **Berthe Maria**, f. 1792, d. 1869, g.m. Amund Hågenius Smebye, f. 1792 i Christiania, d. etter 1870. De bodde i Christiania i 1836 og i gård nr. 71 i Grønlandsleiret i Christiania i 1865 og 1869. I 1870 losjerte Amund som enkemann i Norbygata 6 i Christiania. Amund var blikkenslager, kalles mester allerede i 1828. Han var bror til blikkenslagermester Paul Smebye som var gift med konas søster Maren, faren deres var urmakermester i Christiania. Amund var tidligere gift med Birthe Marie (født Jensen), i 1828 bodde de i avdøde betjent Gamborgs enkes gård i Christiania.

2. **Christian Fredrik**, f. 1794. Overtok Nedre Ljan og Øvre Ljan etter faren. Se neste generasjon.

3. **Mette Maria**, f. 1797, d. 1852, g. 1820 i Rygge (med kongebrev) m. Christian Fredrik Lund, f. 1797 i Christiania, d. 1879. De var søskenbarn, Christian Fredrik var sønn av Mette Marias farssøster Catharina. Da Mette Maria giftet seg, var hun hos sin tante (?) og onkel på Bjølsen i Rygge (uvisst om tanten da levde). Christian Fredrik kjøpte Ormerud i Oppegård av sin kones (inngiftede) onkel Jacob Jacobsen i 1826 (se over), han nevnes som gårdbruker der i 1827 og 1830. Gården ble solgt videre på auksjon i 1832. Christian Fredrik var eier av Bjølsen i Rygge fra 1835 (tok gården på odel), men solgte den halve nordre parten i 1839 og den søndre i 1859. Mette Maria døde på Søndre Bjølsen. Christian Fredrik ble gjengift 1855 i Vestby m. enke Malene Osmundsdatter, f. ca. 1809. I 1865 bodde Christian Fredrik som losjerende vognmann i Værlegata i Moss. Han var nå fraskilt. I 1875 bodde Christian Fredrik som leieboer i Skoggata i Moss, han ble da kalt enkemann og hadde livøre. Han bodde også i Moss da han døde, men ble gravlagt i Rygge. Christian Fredrik kalles innerst på Bjølsen i 1821, gårdbruker der i 1824 og gårdmann i 1837. Før Christian Fredrik flyttet tilbake til Bjølsen var han et par år som husmann på plassen Rosenholm under Holm (1832–1834). Deretter var han også en kort tid på Greverud i Oppegård, han er oppgitt å bo på Østre Greverud i 1834 og Greverud i 1836.

4. **Anne Margrethe**, f. 1798, d. 1816.

5. **Jens**, f. 1799, d. 1800.

6. **Maren**, f. 1801, d. etter 1836, g. 1823 i Aker m. Paul Andreas Smebye, f. 1800 i Christiania, d.

1859. Da de giftet seg bodd Paul i Drammen og Maren hjemme på Ås. De bodde i Drammen i 1825 og 1832. Paul døde av brystkrampe på sinnssykeasylet i Mangelsgården i Christiania. Han var blikkenslager, kalles mester allerede da han giftet seg. Datteren Christine Charlotte Amalia (født 1832) ble gift med Marens brorsønn Christian Fredrik Christiansen (altså sin fetter, se under). Og Paul var bror til blikkenslagermester Amund Smebye som var gift med konas søster Berthe Maria, faren deres var urmakermester i Christiania.

7. **Jens**, f. 1803, d. 1879, g. 1836 i Oslo Hospital kirke m. Kirstine Johansdatter, f. 1815 på Støttum i Vestby, d. 1850. Eier av Holm og Ås fra 1819 til 1822, eier av Holm fra 1836 til 1857/58 da gården ble solgt på auksjon ut av familien. Bodde på Holm fra 1840 (til han døde) etter fire år på plassen Rosenholm som han var eier av et par tre år.

Barn: 1) Lauritz Martiljo, f. 1837, 2) Lovise Mathea, f. 1838, 3) Maren, f. 1841, 4) Johan, f. 1845 (død 9 dager gammel av krampe) og 5) Anne Johanne, f. 1847.

Barn i andre ekteskap:

1. **Mathea**, f. 1815, d. 1901, g. 1855 i Oslo hospital kirke m. enkemann Jens Christophersen Holm, f. 1815 på plassen Tonerud under Søndre Tysdal i Enebakk, d. 1908. Jens var fester av Holm fra 1853 til 1858, deretter eier av Rosenholm etter svogeren Ellef Christophersen fra 1859 til 1866. Etter at de flyttet fra Rosenholm, brukte de Holm til etternavn. I 1875 bodde de i Langgata 5 på Vågeby (Rodeløkka) i Østre Aker, i 1885, 1891, 1900 og da Mathea Holm døde bodde de i Grønlandsleiret 41 i Christiania. Da Jens Holm døde, bodde han i Platous gate 14 i Christiania. Han ble kalt sporveisrenser i 1875, sporrenser i 1885 og arbeider ved sporveien i 1891. I 1900 fikk han pensjon fra sporveien. Mathea ser ut til å ha vært barnløs, hun etterlot seg uansett ingen barn. Men hun og Jens hadde en 14 år gammel fostersønn boende hos seg på Rosenholm i 1865.

2. **Anne Margrethe**, f. 1818, d. mellom 1891 og 1897, g. 1849 i Oslo hospital kirke m. Ellef Christophersen, f. 1822 på en plass under Blikkland i Tomter i Hobøl prestegjeld, d. 1897 (nyttårsaften). Ellef var forpakter av Holm eller deler av Holm en tid (trolig fra senest 1849 til 1853), deretter eier av Rosenholm etter faren sin fra 1853 til 1859. Etter at de flyttet fra Rosenholm, brukte de Rosenholm til etternavn. I 1859 bodde de i egen gård i Galgeberggata i Christiania (innlemmet i byen samme år), i 1865 og 1875 bodde de på Rosendal i Østre Aker og fra senest 1883 i Odalsgata 1 i Christiania. Da Ellef døde, bodde han i Odalsgata 1 på Rosendalsløkka, så de kan ha bodd samme sted hele tiden fra senest 1865, området ble innlemmet i Christiania i 1878. Ellef kalles vognmann i 1859 og 1865, huseier og fisker i 1875, fisker i 1880, arbeider i 1883, arbeider hos Grosserer Berg i 1885 og fisker og gårdeier i 1891. Ved folketellingen sistnevnte år var Ellef midlertidig fraværende med antatt oppholdssted Hvalerøyene. Da han døde, ble han kalt forhenværende fisker.

Barn født på Holm og Rosenholm: 1) Marius Marin, f. 1851, 2) Lovise Christine, f. 1852 og 3) Amalia, f. 1855. De kan ha fått flere barn etter at de flyttet fra Rosenholm.

3. **Johan Fredrik**, f. 1821, d. 1886, g. 1852 i Oslo Hospital kirke m. Anne Cecilie Pedersdatter, f. 1825 på Grønli i Oslo (Gamlebyen), d. 1902. Eier av Søndre Ås fra 1850. Solgte gården ut av familien i 1857 og flyttet til Christiania.

Barn født på Søndre Ås: 1) Pauli Christian, f. 1852, 2) Laura Amalia, f. 1854 og 3) Anton Julius, f. 1856. Det kjennes også sønnene Johan Fredrik, f. 1858 og Fritz Baltazar Georg, f. 1867 i Christiania, og de kan ha fått flere barn etter at de flyttet fra Søndre Ås.

4. **Martin**, f. 1825, d. 1907, g. 1850 i Oppegård m. Helene Olsdatter, f. 1825 på plassen Langbråten under Rausjø i Enebakk, d. 1874. Eier av Nordre Ås fra 1849. Solgte gården ut av familien i 1858 og flyttet (minst to år senere) til Vestre Aker³⁹ og videre til Christiania.

39 Aker prestegjeld ble delt i Østre og Vestre Aker prestegjeld i 1861.

Barn født på Nordre Ås: 1) Laura, f. 1850, 2) Hanna Alette, f. 1851 d. 1855 (av forkjølelse og krampe), 3) Mina Otilde, f. 1853, 4) Halfdan August, f. 1855, 5) Gina Mathea, f. 1857 og 6) Christian Martinus, f. 1860. Det kjennes også datteren Caspara Mathilde, f. 1864 i Vestre Aker, og de kan ha fått flere barn etter at de flyttet fra Nordre Ås.

5. **Anne Marie Tolline**, f. 1829, d. 1845.

4. generasjon

CHRISTIAN FREDRIK LARSEN, f. 1794, d. 1850, g. 1817 i Hobøl prestegjeld m. Inger Vebjørnsdatter Føsker, f. 1787 på Føsker i Tomter i Hobøl prestegjeld, d. 1871. Eier av Nedre Ljan fra 1817 til 1841, bygsler av Øvre Ljan fra 1817 og eier fra 1848. Bodde på Nedre Ljan.

Barn:

1. **Martin**, f. 1818, d. 1869, g. 1848 i Oslo hospital kirke m. Karen Marie Thoresen på Ekeberg, f. 1821 i Sigdal, d. 1870. Eier av Nedre Ljan fra 1841, eier av Øvre Ljan fra 1857, den siste etter broren Vebjørn. Begge gårdene ble solgt ut av familien samme året han døde. Bodde på Nedre Ljan, Karen Marie oppholdt seg på Holtet øvre i Aker da hun døde.

Barn: 1) Carl Ludvig, f. 1851, d. 1857 (av lungebetennelse), 2) Inger Christiane, f. 1853, 3) Marius, f. 1854 og 4) Christian Fredrik, f. 1856.

2. **Lars**, f. 1819, d. 1841. Oppgitt å bo på Store Ljan da han døde.

3. **Vebjørn**, f. 1820, d. 1857. Ugift. Eier av Øvre Ljan fra 1855 ved skjøte fra moren som satt i uskiftet bo. Oppgitt å bo på Ljan da han døde.

4. **Christian Fredrik**, f. 1822, d. 1907, g. 1858 i Oslo Domkirke m. Charlotte Christine Smeby, f. 1832 i Drammen (døpt Christine Charlotte Amalia), d. etter 1910. De var søskenbarn, Charlotte Kristine var datter av Christian Fredriks farssøster Maren. I 1870 og 1871 bodde Christian Fredrik og Charlotte Christine i Smedgata 28 i Christiania, i 1875 i Underhaugsgata 35 i Østre Aker, i 1885 i Brinken 65 i Christiania og i 1900 i Tøyengata 39 i Christiania. Christian Fredrik var slakter, han bodde fortsatt i Tøyengata 39 da han døde. I 1910 bodde Charlotte Christiansen som enke sammen med tre ugifte barn i Økernveien 6 i Christiania. Hun drev da med kjøtthandel, og begge sønnene var slakterarbeidere.

5. **Mathea**, f. 1824, d. 1906. Ugift. Bodde hjemme på Store Ljan i 1865 og da moren døde i 1871. I 1875 bodde hun i snekker Hagens gård i Ekebergsvingen i Østre Aker sammen med brødrene Johannes og Jørgen og nevøen Marius Martinsen (f. 1854, lettmatros), hun stelte da i huset. I 1885 og 1891 bodde hun i Ryenbergveien 12 i Christiania sammen med brødrene Johannes og Jørgen. I 1885 ble hun kalt pike, i 1891 var hun sysselsatt ved husgjerningen og ble forsørget av sin bror Jørgen. I 1900 bodde hun i Sagveien 26 i Christiania hvor hun oppholdt seg på fattigvesenets bekostning. Da hun døde på Ullevål sykehus, bodde hun i Arendalsgata 3 i Christiania og ble betegnet som fattig, hun ble da også kalt tjenestepike.

6. **Carl Johan**, f. 1827, d. 1844. Oppgitt å bo på Store Ljan da han døde.

7. **Johannes**, f. 1828, d. etter 1891 (var da fortsatt ugift). Bodde hjemme på Store Ljan i 1865. Utvandret til Amerika ca. 1869. Han må ha kommet tilbake til Norge innen 1875, for det året bodde han i snekker Hagens gård i Ekebergsvingen i Østre Aker sammen med broren Jørgen, søsteren Mathea og nevøen Marius Martinsen (f. 1854, lettmatros). I 1885 og 1891 bodde han i Ryenbergveien 12 i Christiania sammen broren Jørgen og søsteren Mathea. Han ble kalt arbeider i 1875 og 1885 og jordbruksarbeider i 1891.

8. **Jørgen**, f. 1829, d. etter 1910 (var da fortsatt ugift). Bodde hjemme på Store Ljan i 1865. I 1875 bodde han i snekker Hagens gård i Ekebergsvingen i Østre Aker sammen med broren Johannes,

søsteren Mathea og nevøen Marius Martinsen (f. 1854, lettmatros). I 1885 og 1891 bodde han i Ryenbergveien 12 i Christiania sammen broren Johannes og søsteren Mathea. Han ble kalt arbeider ved havnevesenet i 1875 og 1891, men bare arbeider i 1885. I 1910 bodde Jørgen som ugift pensjonist i Karl Xlls gate 3 i Christiania.

KILDER

- Pantebøker for Aker sorenskriveri, Follo sorenskriveri og Moss sorenskriveri
- Skifteprotokoller for Aker sorenskriveri
- Folketellinger fra 1801, 1865, 1875, 1891, 1900, 1910 og 1920
- Kommunale folketellinger for Christiania fra 1870, 1883 og 1885
- Kommunale folketellinger for Aker fra 1917 og 1923
- Manntall for Aker (ekstraskatten) fra 1765, 1770 og 1772
- Manntall for Aker fra 1833, 1834, 1835, 1836, 1840, 1841, 1842 og 1843
- Kirkebøker for Aker, Østre Aker, Vestre Aker, Nordstrand, Oslo / Oslo hospital, Grønland, Kampen, Trefoldighet, Oslo Domkirke / Vår Frelses menighet, Akershus slottsmenighet, Rikshospitalets prestekontor, Ås, Vestby, Nesodden, Oppegård, Bragernes, Hobøl, Enebakk, Kråkstad, Asker, Askim, Tune, Sigdal og Rygge
- Matrikelutkastet fra 1723
- Matrikler fra 1838 og 1886
- Matrikelrevisjonen utarbeidet etter lov av 1863 (trykket 1869)
- Håndregister for Aker herredsskriveri, Aker tinglag 1892–1950
- Høyesterett, Voteringsprotokoll nr. 111, 1764
- Dødsfallsprotokoller for Aker og Christiania
- Diverse lensregnskaper fra 1600-tallet
- Kontribusjonsskatten fra 1647 for Aker fogderi
- Jordavgiften etter forordning av 1. oktober 1802
- Skoskatten 1711 for Aker og Follo fogderi
- Formuesskatten 1789 for Aker og Follo fogderi
- Inntektsskatten 1810 for Aker og Follo fogderi
- Sølvs skatten 1816 for Christiania kjøpstad og Aker og Follo fogderi
- Danske Kanselli 1572–1799, Norske registre 1790–1791 (kongebrev)
- 1. Akershusiske nasjonale infanteriregiment, Akerske kompani, Hovedlegdsrulle, ungt mannskap, 1773 og 1789
- Hovedmatrikelkommissjonen 1819–1845, Sammenlikningsprotokoll for Aker og Follo fogderi 1819
- Hovedmatrikelkommissjonen 1819–1845, Hovedmatrikuleringsprotokoll for Akershus og Smålenenes amtsdistrikter 1820–1826
- Christiania politikammer, Emigrantprotokoll nr. 8
- Branntakstprotokoller for Nordstrand lensmannsdistrikt, 1920–1924, 1931–1934
- Branntakster for Christiania og underliggende forsteder 1766–1767
- Askeladden kulturminnedatabase (om Søndre Ås og Store Ljan)
- Manntall over Christiania bys borgerskap, Borgerrulle nr. 1, 1745–1799
- Grunnboksblad for Lia (191/6)
- Adressebog for Christiania by 1880
- Kart over matrikelgårdenes grenser (dekker dagens Oslo kommune)
- Store norske leksikon
- Christiania Intelligentsedler fra 11. mars 1830 (kunngjøring om auksjon hos Johannes Gundersen på Kjenslie under Holm)
- Morgenbladet fra 13. januar og 26. mars 1859 (kunngjøring om auksjoner hos Ellef

Rosenholm på Galgeberg)

- Aftenpostens aftenutgave fra 2. januar og 3. januar 1879 (om Smålensbanen)
- Norsk Kundgjørelsestidende fra 15. oktober 1900 (om Johanne Ingiers overtagelse av firmaet M. & H. Ingier som eneinnhaver)
- Norsk Kundgjørelsestidende fra 26. mai 1908 (proklama og arveinnkallelse vedrørende Jens Christophersen Holm og kones dødsbo)
- Nordstrands Avis fra 1. juli 1932 (om brann på Nordre Ås)
- Nordstrands blad fra 25. juli 1942 (omtale av Johan Lie ved hans død)
- Norges Handels og Sjøfartstidende fra 9. oktober 1962 (om salg av Store Ljan)
- Registeret til Gravferdsetaten i Oslo kommune
- Gravmonumenter på Oppegård kirkegård (familiene Ingier og Hallager)

Av hjelpemidler er det bl.a. benyttet søkbare avskrifter av nasjonale folketellinger og en del kirkebøker. Men opplysninger derfra er ikke brukt i denne artikkelen uten at de er kontrollert mot primærkildene, og funnet rett.

Det må ellers tas et forbehold om at det kan finnes relevante dokumenter i pantebøkene som ikke er funnet pga. eventuelle mangler i panteregistrene.